

Studiemedelstagare som avbryter komvuxstudier

Orsaker och konsekvenser

Studiemedelstagare som avbryter komvuxstudier

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Inledning	9
1.1 Bakgrund och syfte	9
1.1.1 Studiemedel för studier inom vuxenutbildningen.....	9
1.1.2 Befintlig kunskap om studieavbrott inom komvux.....	10
1.1.3 Syfte och frågeställningar	11
1.2 Definitioner och avgränsningar	12
1.2.1 Vad är ett studieavbrott?	12
1.2.2 Definitionen av studieavbrott i rapporten.....	12
1.2.3 Avgränsning av undersökningen.....	13
1.3 Metod, data och genomförande.....	14
1.4 Rapportens disposition	14
2 Studerande och studieavbrott inom komvux 2010–2014	16
2.1 Studieavbrott bland kursdeltagare	16
2.1.1 En av fem kursdeltagare avbryter studierna	16
2.2 Avbrott under perioder med studiemedel	17
2.2.1 Antalet studerande som avbryter helt har ökat något.....	17
3 Orsaker till studieavbrott	19
3.1 Skillnader mellan studerandegrupper och bakomliggande orsaker	19
3.2 Studieavbrott inom olika grupper.....	19
3.2.1 Män och yngre avbryter oftare studierna	20
3.2.2 Kursavbrott vanligast bland dem som läser på flera nivåer	21
3.2.3 Högst andel hela avbrott på grundläggande nivå.....	23
3.2.4 Mindre vanligt med avbrott bland dem med högre bidrag	24
3.3 Skäl för att avbryta studier med studiemedel	25
3.3.1 Studiemedlet sällan den huvudsakliga orsaken till avbrott.....	26
3.3.2 Olika orsaker till studieavbrott för dem med och utan studielån	27
3.3.3 Studiemedlet inte tillräckligt för alla	27
3.3.4 Ovilja att ta lån ett återkommande tema i studerandes berättelser	28
3.3.5 Brist på motivation viktigt skäl till att avbryta studier.....	29
3.3.6 Arbete och sjukdom har betydelse för studieavbrott	30
4 Konsekvenser av studieavbrott	32
4.1 Studiemedel i fokus	32
4.2 Studieavbrott och framtida studier	32
4.2.1 De som avbryter helt får mer sällan nya studiemedel	32
4.2.2 Betydelsen av kursavbrott skiljer sig mellan grundläggande och gymnasial nivå ...	33
4.2.3 Avslag på ny ansökan vanligare bland dem som gör studieavbrott	36
4.2.4 De som försätter studera går ofta vidare till högre nivåer	37
4.3 Återkrav av studiemedel.....	39
4.3.1 Beslut om återkrav kan fattas långt efter studierna.....	39
4.3.2 Återkrav vanligare bland män	39
4.3.3 Studieavbrott och minskad studieomfattning vanliga orsaker till återkrav	40
4.3.4 Sämre betalningsförmåga hos studerande som avbryter studierna helt	41
4.3.5 Inkomsten kan vara en förklaring till att återkrav inte betalas	41
4.3.6 De som avbryter studierna helt hamnar oftare hos Kronofogden	42

5	Studieavbrott utifrån CSN:s perspektiv	45
5.1	Generella problem rörande studiemedel inom komvux	45
5.1.1	Studiestödet dåligt anpassat till vuxenutbildningen	45
5.1.2	Omfattande återbetalningsproblem för studerande på lägre nivåer	46
5.2	Studieavbrott under perioder med studiestöd	46
5.2.1	Innebörden av ett studieavbrott varierar	46
5.2.2	Skolornas avbrottsrapportering påverkar konsekvenserna av avbrott	47
5.2.3	Studerande har svårt att förstå konsekvenserna av avbrott	47
5.2.4	CSN ändrar prövningen av studieresultat för komvuxstuderande	48
6	Avslutande diskussion.....	50
6.1	Orsaker till studieavbrott	50
6.1.1	Studieavbrott vanligare bland män	50
6.1.2	Betydelsen av utbildningsnivå varierar	50
6.1.3	Typ av studiestöd har betydelse för andelen som avbryter	51
6.1.4	Studiestödet är sällan den huvudsakliga orsaken till avbrott	51
6.1.5	Olika orsaker till studieavbrott bland kvinnor och män	52
6.2	Konsekvenser av studieavbrott	52
6.2.1	Studieavbrott påverkar framtida studier	52
6.2.2	Studieavbrott medför ofta återkrav	53
6.2.3	De som gör avbrott har svårare att betala återkrav	53
6.3	Studieavbrott utifrån CSN:s perspektiv	54
6.3.1	Viktigt att rapportering av studieavbrott fungerar	54
6.3.2	Kunskaper om konsekvenser av avbrott måste förbättras	54
6.3.3	Förändringsarbete pågår men det finns mer att göra	55
	Referenser	57
	Bilagor	58
	Bilaga 1 – Registerstudie	58
	Bilaga 2 – Enkätundersökning	61
	Bilaga 3 – Intervjuundersökning	71
	Bilaga 4 – Tabeller	73

Sammanfattning

Studiemedelstagare som avbryter komvuxstudier

Studieavbrott kan vara ett problem utifrån flera perspektiv. Utifrån CSN:s och studiestödets synvinkel är det framförallt studiestödsrelaterade avbrott och konsekvenserna av dessa som är intressanta. I denna rapport analyseras studieavbrott som görs av studiemedelstagare inom den kommunala vuxenutbildningen (komvux). Fokus i analyser ligger på orsaker till och konsekvenser av studieavbrotten.

Studieavbrott vanligare bland män

Studieavbrott inom komvux är vanligare bland manliga studiemedelstagare än vad det är bland kvinnliga. Av samtliga studiemedelstagare på komvux höstterminen 2010 avbröt drygt 30 procent en eller flera kurser. Drygt fyra procent avbröt helt sina studiemedelsfinansierade studier. Andelen kursavbrott för kvinnor och män var 35 respektive 31 procent. För dem som gjorde helt avbrott var andelen 3,8 procent för kvinnorna och 5,4 procent för männen.

Skillnaderna mellan kvinnor och män kvarstår även när andra faktorer tas i beaktande. Andelen som avbryter studierna varierar exempelvis mellan olika åldrar, där yngre studiemedelstagare avbryter studierna i högre utsträckning än äldre. Inom samtliga åldersgrupper var dock andelen som gjorde avbrott högre för männen än för kvinnorna.

Betydelsen av utbildningsnivå varierar

Det finns inget entydigt mönster som visar att studieavbrott generellt är vanligare på vissa utbildningsnivåer än på andra. Av dem som studerade med studiemedel inom komvux höstterminen 2010 var andelen kursavbrott högst i den grupp som läste både på grundläggande och på gymnasial nivå. För dem som helt avbröt studierna var andelen högst bland dem som enbart studerade på grundläggande nivå.

Att studera på grundläggande nivå oftare avbryter studierna helt jämfört med studerande på andra nivåer finner visst stöd även i Skolverkets statistik. Att det ser ut så har troligen flera förklaringar. Det finns förmodligen flera orsaker även till att kursavbrott är vanligast bland dem som kombinerar studier på flera olika nivåer. En möjlig förklaring är att dessa personer läser fler kurser än andra, vilket även skulle kunna leda till fler kursavbrott. En annan är att vuxenutbildningen är uppbyggd på ett sätt som kan försvåra för dem som vill läsa på grundläggande och gymnasial nivå parallellt.

Studiemedlet sällan den huvudsakliga orsaken till avbrottet

Den enkätundersökning som genomförts för rapporten visar att få av de studerande som gjort helt avbrott anser att studiestödet var den huvudsakliga orsaken till avbrottet. Det främsta skälet till avbrott var istället personliga orsaker, drygt hälften av dem som besvarat enkäten uppgav att det var den huvudsakliga orsaken till avbrottet. Ungefär en femtedel ansåg att avbrottet främst kunde förklaras av studierelaterade orsaker och lika många menade att avbrottet huvudsakligen orsakats av arbetsrelaterade faktorer.

Trots att få studerande uppgav att studiestödet var den huvudsakliga orsaken till att de avbrutit studierna var det betydligt fler som menade att specifika aspekter av studiestödet

ändå hade haft stor betydelse för avbrottet. Exempelvis uppgav en fjärdedel av dem som besvarat enkäten att studiemedlet inte täckte deras utgifter och att detta hade haft stor betydelse för valet att avbryta studierna.

De skillnader som finns mellan kvinnor och män när det gäller andelen som avbryter studierna återkommer även när det gäller förklaringen till avbrottet. Det var exempelvis en högre andel av kvinnorna än av männen som uppgav att avbrottet huvudsakligen orsakats av personliga skäl. Män var istället överrepresenterade bland dem som uppgav att avbrottet huvudsakligen hade orsakats av studierelaterade faktorer.

Studieavbrott påverkar framtida studier med studiemedel

Konsekvenserna av att avbryta studierna kan vara flera. Ett studieavbrott är exempelvis en indikation på hur de framtida studierna med studiemedel kommer att se ut. Rapporten visar att de studerande som avbryter studierna lämnar studiemedelssystemet i snabbare takt än vad studerande som inte avbryter studierna gör. Ett år efter avbrottet var det bara knappt en femtedel av dem som gjort ett helt avbrott som hade studiemedel, vilket var hälften så många som bland samtliga studerande. När det gäller kursavbrott var sambandet med framtida studier mindre tydligt.

De som har gjort avbrott får dessutom oftare avslag på en ny ansökan om studiemedel. Både avslag på grund av obetalda återkrav och avslag på grund av bristande studieresultat är vanligare bland dem som tidigare gjort studieavbrott. Detta gällde både för dem som gjort kursavbrott och för dem som avbrutit studierna helt.

Studerande som gör avbrott får oftare återkrav

Studiemedelstagare som gör avbrott i studierna hinner ofta få studiemedel utbetalt som de inte har rätt till. De som avbryter studierna är även överrepresenterade bland dem som får återkrav av studiemedel. Detta gäller både för dem som gör kursavbrott och för dem som gör helt avbrott. Beslut om återkrav är även vanligare bland män än vad det är bland kvinnor, både för de studerande som avbryter studierna i någon form och för de studerande som inte gör avbrott.

De studiemedelstagare som avbryter studierna helt får inte bara återkrav i högre utsträckning än andra studerande, de har också generellt svårare att betala återkraven. De som avbryter studierna är även överrepresenterade bland dem som får sitt återkrav överlämnat till Kronofogdemyndigheten. En möjlig förklaring till dessa skillnader är att de som avbrutit studierna generellt har lägre inkomster än andra studiemedelstagare inom komvux.

Förändringsarbete pågår men det finns mer att göra

Rapporten visar att det finns problem i hanteringen av de studieavbrott som görs av studiemedelstagare inom komvux. Dessa kan delvis kopplas till skolornas avbrottsrapportering och CSN:s hantering av inkomna rapporter. Det framkommer även att en del studerande inom komvux saknar kunskap om innebörden och konsekvenserna av ett studieavbrott.

De problem som lyfts fram i rapporten är i huvudsak kända inom CSN sedan tidigare. CSN arbetar även på flera sätt för att förbättra hanteringen av studiemedel för komvuxstudier och för att öka kunskapen om vilka problem som finns. Ett exempel på detta är att CSN planerar att genomföra en förändring av prövningen av studieresultat inom komvux, en förändring som delvis motiverats av att hanteringen ska vara lättare att förstå för studerande.

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Studieavbrott kan vara ett problem ur flera perspektiv – för den studerande, för CSN och för samhället i stort. Det finns därför skäl att följa upp både orsakerna bakom och följderna av studieavbrott. Nya kunskaper om orsaker till och konsekvenser av avbrutna studier är viktiga för att eventuellt kunna förebygga vissa typer av avbrott, men även för att göra det möjligt att begränsa de negativa effekter som studieavbrott kan tänkas ge upphov till.

Utifrån CSN:s perspektiv, och ur studiestödets synvinkel, är det framförallt studiestödsrelaterade avbrott och konsekvenserna av dessa som är intressanta. Ett studieavbrott kan vara direkt kopplat till studiestödet, men alla studieavbrott som görs av studiestödstagare är intressanta att undersöka närmare. Vi vet att studieavbrott under perioder med studiestöd kan leda till negativa effekter – ett exempel är att de studiestöds-tagare som avbryter studierna inte sällan får återkrav och att dessa personer har svårare att betala sina återkrav än andra.¹

Denna rapport fokuserar på studieavbrott inom den kommunala vuxenutbildningen (komvux). Att studerande tillfälligt eller permanent avbryter studierna är dock något som förekommer inom samtliga skolformer. Studieavbrott inom komvux har berörts i tidigare undersökningar.² Behov av ytterligare kunskaper om såväl orsaker till som konsekvenser av studieavbrott är emellertid stort, inte minst när det gäller kopplingen mellan avbrott och studiestödet.

1.1.1 Studiemedel för studier inom vuxenutbildningen

Enligt studiestödslagen kan studiemedel för studier inom komvux lämnas för varje vecka då en elev bedriver studier på minst halvtid.³ Innebörden av att bedriva studier är inte fastställd, vare sig i författning eller i CSN:s föreskrifter. Bedömningen av när en studerande har rätt till studiemedel grundar sig därför på praxis.

För att en studerande ska kunna få studiemedel krävs i praktiken att utbildningen i sig ger rätt till studiemedel, att den studerande är antagen och registerad, samt att det finns en kursplan och en avgränsad studieperiod för utbildningen.⁴

En studerande kan ha rätt till studiemedel för studier på heltid, studier om 75 procent eller studier på halvtid. Inom komvux innebär heltid studier motsvarande minst 20 verksamhetspoäng per vecka. Rätten till studiemedel för en studerande inom komvux är därmed direkt kopplad till omfattningen av studierna.

För att CSN ska kunna bedöma studerandes rätt till studiemedel är det nödvändigt att myndigheten har kunskap om den studerandes studieomfattning och eventuella förändringar i studieplanen. Om en elev avbryter en kurs, eller om kursplanen för en viss kurs förändras, kan det även innebära att den studerandes rätt till studiestöd påverkas. Information om

---

¹ CSN (2015a).

² Se t.ex. Skolverket (2012a).

³ Se Studiestödslagen. Under vissa förutsättningar kan studiemedel lämnas även för perioder då en person inte bedriver några studier, exempelvis vid sjukdom. Se 3 kap. 20-32 h §§ studiestödsförordningen.

⁴ Se CSN (2015b).

förändringar i studieplanen kommer in via rapporter från utbildningsanordnare och uppgifter som de studerande själva lämnar till CSN.

Det finns grupper som har rätt till studiemedel med ett högre bidragsbelopp än andra studerande. Syftet med denna riktade form av stöd är att få grupper som annars inte skulle studera att göra det, vilket ligger i linje med målsättningen att studiestödet både ska rekrytera till studier och utjämna skillnader mellan olika grupper.⁵

Det högre bidraget ges främst till studerande som är 25 år eller äldre, men lämnas sedan 2011 även till vissa studerande i åldersgruppen 20–24 år. Förutsättningen för att få det högre bidragsbeloppet är att den studerande saknar eller har avbrutit grundskole- eller gymnasieutbildning, alternativt att den studerande ingår i en grupp som är föremål för någon av ett antal särskilda satsningar. Totalbeloppet för det högre bidraget är begränsat och lämnas till studerande i turordning efter tidpunkten för inkommen ansökan. En fördelning görs även efter ett antal kvotgrupper.⁶

Flertalet studerande som får det högre bidraget läser inom komvux. En majoritet av de studerande som får det högre bidraget studerar på grundskolenivå, där ungefär hälften får studiebidrag med det högre bidragsbeloppet.⁷

1.1.2 Befintlig kunskap om studieavbrott inom komvux

Kunskapen om komvux är relativt god när det gäller uppgifter om antalet elever, kursdeltagare och studieresultat, och Skolverket publicerar officiell statistik⁸ inom området. Det finns även exempel på studier som analyserar komvux utifrån mer specifika frågeställningar, både inom akademisk forskning och inom berörda myndigheter.⁹

CSN har tidigare genomfört undersökningar¹⁰ särskilt inriktade på studerande och studiemedelstagare inom komvux. Dessutom omfattas komvuxstuderande, både med och utan studiemedel, av en större enkätundersökning¹¹ om studerandes ekonomiska och sociala situation som CSN genomför vartannat år.

Trots relativt omfattande kunskap om studerande inom komvux generellt är det ont om studier som fokuserar på studieavbrott, särskilt när det gäller orsakerna bakom och konsekvenserna av studieavbrotten.

Kunskapen om varför studerande på komvux avbryter studierna är relativt begränsad. Skolverket har i ett regeringsuppdrag försökt förklara studieavbrott inom komvux och sfi med hjälp av olika registeruppgifter. En del av avbrotten gick att förklara utifrån registerdata. Det stora flertalet, ungefär 70 procent på gymnasial nivå och 76 procent på grundläggande nivå, kunde dock inte knytas till händelser som gick att följa via tillgängliga register. Exempelvis var det inte möjligt att identifiera avbrott som berodde på tidsbrist, ekonomiska problem, brist på motivation och brister i utbildningen, vilka alla är troliga förklaringar till att studerande väljer att avbryta sina studier. En slutsats av studien är att andra metoder än registerstudier måste användas för att få kunskap om orsakerna till studieavbrott på

---

⁵ Se Regeringens proposition 2015/16:1, Utgiftsområde 15 för en redogörelse för målet för studiestödet.

⁶ CSN (2015a), s. 43.

⁷ Se CSN (2015a), s. 44.

⁸ Se Skolverket (2015) för en översikt över den senaste statistiken.

⁹ Ett exempel på mer akademiskt inriktad forskning är Stenberg (2008). Ett exempel på ett område som undersökts av flera myndigheter inom utbildningsområdet är studerande på grundläggande nivå, se t.ex. Skolverket (2012b) och CSN (2010).

¹⁰ Se CSN (2009) och (2010).

¹¹ Se CSN (2014a) för den senast publicerade undersökningen.

komvux.¹² CSN har i tidigare undersökningar om komvux också konstaterat att orsaker av denna typ är viktigt för avbrott i studierna.¹³

Trots svårigheterna att klargöra orsakerna till att studerande avbryter studierna ger Skolverkets studie en relativt god bild av omfattningen av studieavbrott på komvux. I rapporten definieras olika typer av studieavbrott utifrån om eleven endast avbröt en del av studierna eller om de avbröts helt och hållet. I det senare fallet undersöktes även hur länge avbrottet varade. Undersökningen utgår från de som studerande inom komvux 2008 och visar att ungefär 40 procent av eleverna avbröt en eller flera kurser. Tre fjärdedelar av dessa, dvs. 30 procent av samtliga studerande, avbröt studierna i minst 6 månader och en fjärdedel gjorde bara ett kortare avbrott eller slutade aldrig helt att studera.¹⁴

Konsekvenserna av ett studieavbrott kan undersökas på olika sätt och utifrån olika frågeställningar. En relevant frågeställning är exempelvis hur studieavbrott påverkar framtida studier, dvs. om den studerande återkommer i studier. Den tidigare nämnde registerstudien från Skolverket följde även studerande som gjort studieavbrott under en längre tidsperiod. En majoritet av dem som gjorde längre avbrott återkom inte i studier under undersökningsperioden, vilket indikerar att ett helt avbrott från studierna ofta är definitivt. Rapporten visar även att de studerande som både avbröt och slutförde kurser i genomsnitt studerade under längre tid än de som inte gjorde några avbrott alls.¹⁵

Studieavbrott kan även få vidare konsekvenser än att själva utbildningen avslutas. Ett sätt att undersöka konsekvenserna är exempelvis studier av inkomstutveckling eller sociala konsekvenser.¹⁶

Utifrån CSN:s perspektiv är konsekvenser kopplade till studiestödet det viktiga. Två relevanta frågeställningar i detta sammanhang är hur studieavbrotten påverkar den framtida användningen av studiemedel samt betalningen av eventuella återkrav.

1.1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att öka kunskapen om studieavbrott som görs av studiemedelstagare på komvux avseende omfattning, orsaker och konsekvenser. Målet är även att, utifrån rapportens resultat, lyfta fram potentiella förbättringsområden för CSN och för studiestödsystemet.

Följande frågeställningar har varit vägledande för arbetet:

- Hur stor är omfattningen av studieavbrott bland studiemedelstagare inom komvux?
- Vilka är de dominerande orsakerna till studieavbrott inom komvux under perioder med studiestöd? Har studiestödet i sig någon betydelse?
- Vilka konsekvenser får studieavbrott bland studiemedelstagare inom komvux?
- Finns det några tydliga skillnader mellan olika grupper avseende omfattning av, orsaker till samt konsekvenser av studieavbrott inom komvux?
- Vilka förändringar, i CSN:s arbete och i utformningen av studiestödet, kan göras för att förebygga och hantera eventuella negativa följder av studieavbrott bland studiemedelstagare på komvux?

---

¹² Skolverket (2012a).

¹³ CSN (2009) och (2010).

¹⁴ Skolverket (2012a).

¹⁵ Skolverket (2012a).

¹⁶ Se t.ex. Stenberg (2008).

1.2 Definitioner och avgränsningar

1.2.1 Vad är ett studieavbrott?

Innebörden av ett studieavbrott är inte självklar. Hur ett studieavbrott ska definieras är bland annat beroende av vilken typ av utbildning det är frågan om, då formerna för studierna ser mycket olika ut mellan olika skolformer. Minst lika viktigt är dock syftet med definitionen, dvs. hur och i vilket sammanhang begreppet studieavbrott ska användas.

Ett sätt att mäta studieavbrott är att kontrollera vilka studerande som tar ut någon form av examensbevis eller slutbetyg för en aktuell utbildning. Ett sådant angreppssätt är förstås bara möjligt på de utbildningar där sådana typer av dokument finns men är inte heller i dessa fall en tillförlitlig mätmetod. Det enkla skälet till detta är att inte alla studerande väljer att begära ut sådana dokument efter avslutad utbildning.¹⁷

Ytterligare en aspekt som går att koppla till utbildningens utformning handlar om möjligheten till deltidstudier. Det är till exempel möjligt att en studerande delvis avbryter sina studier, exempelvis en enskild kurs, utan att han eller hon för den skull helt slutar att studera.¹⁸

Även tidsperspektivet är en faktor när omfattningen av studieavbrott ska bedömas. Ska exempelvis ett kortare avbrott räknas som ett uppehåll eller ett faktiskt studieavbrott? Ett sätt att hantera frågan är att alla avbrott betraktas som likvärdiga, ett annat är att använda sig av någon sorts avgränsning i tid.¹⁹ Återigen är det sammanhanget som måste styra hur ett studieavbrott ska definieras i en specifik undersökning.

1.2.2 Definitionen av studieavbrott i rapporten

För CSN är studiestödet utgångspunkten för definitionen av studieavbrott. Ett första krav på en definition av studieavbrott utifrån detta perspektiv är att avbrottet ska vara kopplat till studier med studiestöd. Denna undersökning berör enbart studiemedelstagare inom komvux, vilket även innebär att förhållandena i denna skolform har fått styra definitionen av studieavbrott.

Studieavbrott i denna undersökning beskriver två olika typer av avbrott. Den första är att en studerande med studiemedel avbryter en eller flera kurser, vilket här motsvaras av att CSN får in en rapport om avbrottet från en utbildningsanordnare. Det är inte ovanligt att studerande på komvux avbryter enskilda kurser och det är därför rimligt att sådana avbrott inkluderas i analysen. I rapporten benämns dessa avbrott som *kursavbrott*.

Den andra typen av avbrott är att en studerande helt avbryter sina studier med studiemedel. För CSN motsvaras det av ett beslut om att den studerande, som en följd av avbrott eller minskad studieomfattning, inte längre har rätt till studiemedel. Ett avbrott på en enstaka kurs behöver inte betyda att en studerandes studiemedel påverkas. Samtidigt kan en studerande fortsätta att studera utan att ha studiemedel när han eller hon inte längre har rätt till stöd. Då

---

¹⁷ Att examen inte är något säkert mått på hur många som avbryter studierna framgår av en tidigare undersökning riktad mot studerande inom yrkesexamensprogram på högskolenivå, se Högskoleverket (2010).

¹⁸ Skillnaden mellan att undersöka antal personer eller antal kursdeltagare är ett konkret exempel på detta. Se Skolverket (2012a) för ett exempel på en studie som diskuterar skillnader mellan kursavbrott och studieavbrott.

¹⁹ I en tidigare studie från Skolverket om studieavbrott inom komvux och sfi skiljer man exempelvis på de studerande som avbrutit kurser och sedan inte återkommit i studier inom 6 mån och de som varit borta från studier under en kortare period, se Skolverket (2012a).

CSN:s utgångspunkt är studiestödet är det viktigt att även de som helt slutar att studera med studiemedel kan särskiljas i analysen. I rapporten benämns ett sådant avbrott som ett *helt avbrott*.

Definitionen av studieavbrott i denna rapport skiljer sig från hur studieavbrott inom komvux definieras av Skolverket. I Skolverkets statistik redovisas avbrott som görs av deltagare på enskilda kurser, detta oavsett om dessa kursdeltagare har studiemedel eller inte. På två centrala punkter skiljer sig därmed Skolverkets definition från den som används i den här rapporten. Den första är att rapporten är inriktad på studerande istället för kursdeltagare. Skillnaden är viktig eftersom en studerande kan motsvaras av flera kursdeltagare om han eller hon läser flera kurser samtidigt. Den andra är att endast avbrott som görs av studiemedeltagare omfattas av den definition som används i rapporten.

Skolverkets avbrottsstatistik bygger på uppgifter som lämnas från utbildningens huvudman. Huvudmännen rapporterar uppgifter till Skolverket halvårsvis över de kursdeltagare som påbörjat en kurs och därefter uteblivit mer än tre veckor i följd utan att detta har berott på sjukdom eller beviljad ledighet. Även CSN tar in uppgifter om avbrott, men då med syftet att bedöma rätten till studiestöd. Rapporteringen till CSN omfattar fler typer av avbrott än rapporteringen till Skolverket, vilket innebär att antalet avbrott som rapporteras till CSN är högre än antalet avbrott som rapporteras in till Skolverket.²⁰

1.2.3 Avgränsning av undersökningen

Undersökningen är avgränsad till studerande med studiemedel på komvux som gör ett kursavbrott eller som helt avbryter sina studier med studiestöd. Följande grupper omfattas därmed inte av undersökningen:

- Personer som avbryter studierna mellan två perioder med studiestöd
- Personer som avbryter studierna under perioder utan studiestöd
- Personer som avbryter studierna för att de inte beviljas studiestöd
- Personer som avbryter studierna utan att det kommer till CSN:s kännedom

Undersökningen fokuserar på studieavbrott som görs under perioder med studiestöd. Det bör dock nämnas att studiestödet och dess utformning kan vara avgörande för möjligheten att fortsätta studera även för personer som inte beviljas nya studiemedel. Ett tydligt exempel på detta är de personer som får avslag på sin ansökan på grund av bristande studieresultat.²¹ Trots att även denna typ av studieavbrott förekommer bland studerande inom komvux har denna rapport avgränsats till att enbart undersöka avbrott som görs av studiemedeltagare under perioder med studiestöd. Avslag på ansökan om studiemedel berörs dock i rapporten, men då som en konsekvens av tidigare studieavbrott.

Ett studieavbrott kan leda till många olika konsekvenser för den enskilde, både på lång och kort sikt. När det gäller följderna av avbrutna studier ligger tyngdpunkten i undersökningen på konsekvenser som på ett eller annat sätt kan kopplas till studiestödet, till exempel återkrav av studiemedel.

---

²⁰ För mer information, se CSN (2015b)

²¹ Se CSN (2015e).

1.3 Metod, data och genomförande

Flera olika metoder och typer av data har använts i rapporten. Nedan redogörs kort för genomförandet av undersökningens olika delar. Mer detaljerad information finns i respektive kapitel och i bilagor till rapporten.

Redovisningen av omfattningen av studieavbrott inom komvux baseras på statistik från Skolverket och på data från CSN:s egna register. Fokus i denna del ligger på antalet kursavbrott och hela avbrott bland studerande inom komvux under de senaste åren.

I analysen av orsakerna till studieavbrott är utgångspunkten uppgifter från CSN:s register.²² Denna analys består primärt av jämförelser mellan hur vanligt det är med kursavbrott och hela avbrott inom olika grupper av studiemedelstagare, exempelvis med avseende på ålder, kön och typ av studiestöd. Utöver registerdata har en enkätundersökning och intervjuer använts för att analysera orsakerna till avbrotten.²³

Analysen av konsekvenserna av studieavbrott baseras på registerdata. De som avbrutit studierna jämförs med övriga studerade när det gäller framtida studier med studiemedel, samt andelen som får återkrav av studiemedel och återbetalningen av dessa.

Den registerbaserade analysen av orsaker till och konsekvenser av studieavbrott omfattar studiemedelstagare som gjorde studieavbrott under höstterminen 2010. Syftet med att välja en studieperiod så pass långt tillbaka i tiden är att det ska vara möjligt att följa individerna över tid.

Enkätundersökningen rörande orsakerna till studieavbrott berör bara de individer som helt slutade att studera med studiemedel inom komvux under höstterminen 2014. Urvalet av informanter för intervjuerna har gjorts bland dem som valde att besvara enkäten.²⁴

Den del av rapporten som berör studieavbrott utifrån CSN:s perspektiv bygger på tidigare undersökningar, samt de bestämmelser och rutiner som CSN arbetar utifrån när det gäller studiemedel inom komvux.

1.4 Rapportens disposition

I Kapitel 2 redogörs kort för omfattningen av studieavbrott över tid. Dels presenteras statistik som från Skolverket över avbrott bland kursdeltagare, dels uppgifter från CSN som visar antalet studiemedelstagare som helt avbrutit studierna.

Kapitel 3 innehåller en analys av orsakerna till studieavbrott bland studiemedelstagare. I kapitlet jämförs olika grupper avseende omfattningen av studieavbrott. Dessutom presenteras en analys av enkätdata rörande skälen till varför studiemedelstagare väljer att avbryta studierna.

Kapitel 4 ägnas åt en analys av konsekvenserna av studieavbrott. I den första delen analyseras sambandet mellan studieavbrott och framtida studier med studiemedel. I den andra delen ligger fokus på återkrav av studiemedel.

---

²² Se Bilaga 1 för mer information.

²³ Mer utförlig information om enkät- och intervjuundersökningarna finns i Bilaga 2 och Bilaga 3.

²⁴ Dessutom har information från komvuxföreträdare använts som underlag för rapporten. Se Bilaga 3 för en redogörelse för hur denna information har samlats in.

I Kapitel 5 står CSN och studiestödet i centrum. Den huvudsakliga delen av kapitlet ägnas åt CSN:s hantering av studieavbrott och specifika problemområden kopplade till studieavbrott bland studiemedelstagare inom komvux.

Kapitel 6 innehåller en diskussion av de resultat som presenterats i föregående delar av rapporten. Utgångspunkten för diskussionen är rapportens frågeställningar.

2 Studerande och studieavbrott inom komvux 2010–2014

2.1 Studieavbrott bland kursdeltagare

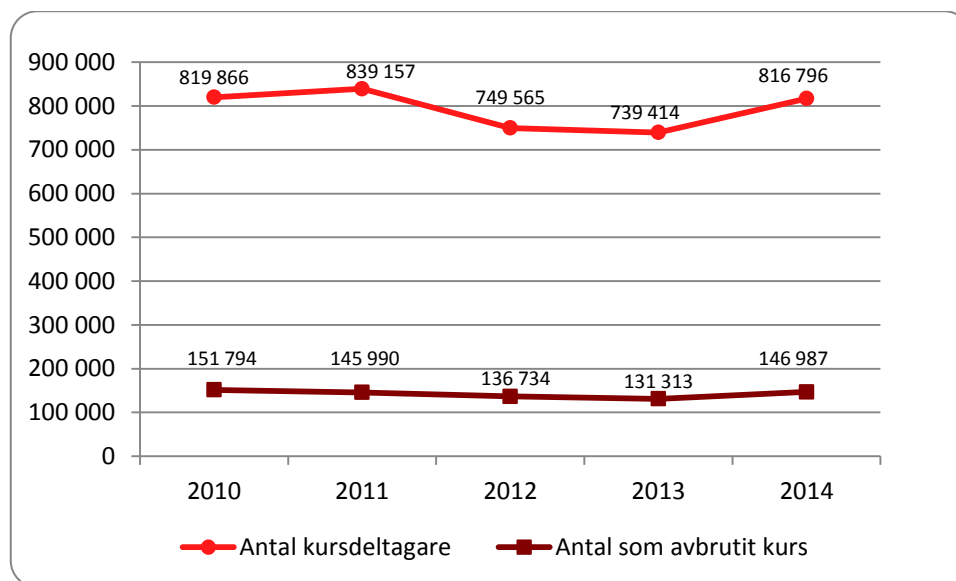
I Skolverkets statistik om komvux görs en åtskillnad mellan kursdeltagare och elever. Kursdeltagare är antalet personer som läser en viss kurs. Elever är de unika personer som studerar inom komvux, vilka motsvaras av en eller flera kursdeltagare beroende på hur många kurser den studerande läser. I detta avsnitt redovisas uppgifter från Skolverkets officiella statistik över hur många kursdeltagare som avbryter sin kurs.

2.1.1 En av fem kursdeltagare avbryter studierna

Antalet kursdeltagare inom komvux har varierat något under de senaste åren. Mellan 2011 och 2013 minskade antalet för att sedan öka igen. Samma mönster gäller för antalet kursdeltagare som avbryter en kurs.

Under 2014 var antalet kursdeltagare 817 000. Samma år avbröt 147 000 kursdeltagare sin kurs, vilket motsvarar knappt en femtedel av det totala antalet kursdeltagare. Andelen har varit ungefär densamma de senaste fem åren.

Diagram 2.1 Antal kursdeltagare och antal som avbrutit sin kurs inom komvux¹, 2010–2014

¹ Uppgifter från Skolverkets officiella statistik, *Komvux – Elever och kursdeltagare – Riksnivå Tabell 2 A: Skolor och elever kalenderåren 2008–2014*, samt *Komvux – Studieresultat – Riksnivå Tabell 1 A: Kursdeltagare kalenderåren 2008–2014 som slutfört, avbrutit eller fortsätter utbildningen*. Hämtat från Skolverket www.skolverket.se (2015-10-19).

Det finns en viss variation i andelen som avbryter en kurs, både sett till utbildningsnivå och mellan olika kurser. Att avbryta en kurs är exempelvis vanligare bland kursdeltagare på grundskolenivå än vad det är bland kursdeltagare på gymnasienivå.²⁵

Varje elev inom komvux läser i genomsnitt fyra kurser per år. Antalet kurser per elev minskade dock något mellan 2010 och 2014. Under 2014 var antalet elever 216 000 och antalet kursdeltagare 817 000. Antalet kurser per studerande skiljer sig mellan olika utbildningsnivåer. Enligt Skolverkets statistik deltar studerande på gymnasienivå generellt i fler kurser än vad studerande på grundläggande nivå gör.²⁶

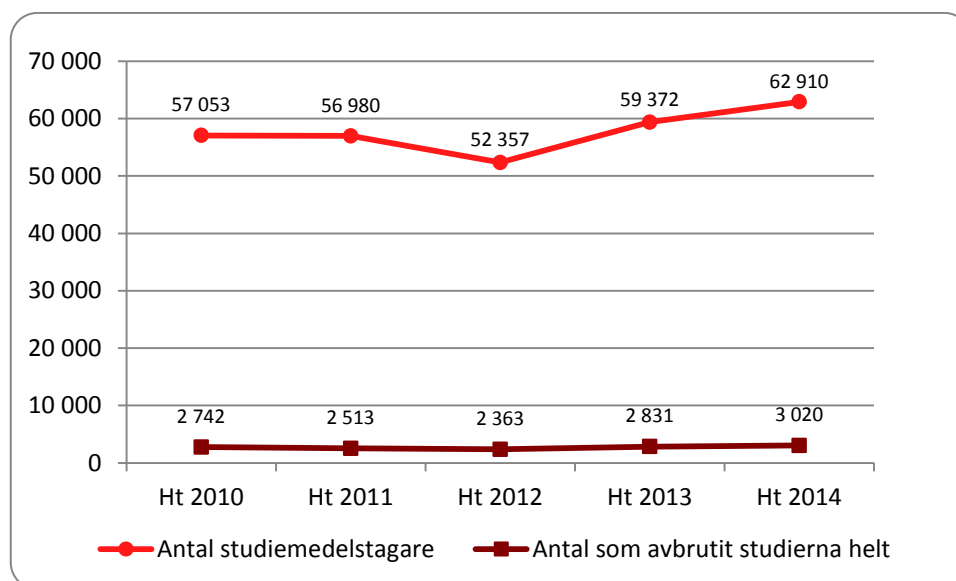
2.2 Avbrott under perioder med studiemedel

Långt ifrån alla studerande på komvux studerar med studiemedel. Under de senaste åren har nyttjandet av studiemedel bland komvuxstuderande legat på drygt 40 procent. Andelen som läser med studiemedel har varit något lägre för studerande på grundläggande nivå än vad den har varit för studerande på gymnasienivå.²⁷ I detta avsnitt redovisas utvecklingen för antalet studerande med studiemedel inom komvux och antalet som helt slutat att studera med studiemedel, dvs. det som i denna rapport benämns som hela avbrott.

2.2.1 Antalet studerande som avbryter helt har ökat något

Under den senaste femårsperioden har antalet studiemedelstagare inom komvux ökat, från 57 000 höstterminen 2010 till 63 000 höstterminen 2014.

Diagram 2.2 Antal¹ studiemedelstagare och antal¹ som helt avbrutit studierna inom komvux, höstterminen 2010–höstterminen 2014

¹ Antalet studiemedelstagare och antalet som avbrutit studierna helt enligt redovisning i denna tabell skiljer sig något från den population som undersökts i kommande kapitel. Se Bilaga 1 för mer information.

²⁵ Skolverket (2014).

²⁶ Skolverket (2014).

²⁷ Se CSN (2015c) och (2015d).

Det finns förmodligen flera orsaker till att antalet studiemedelstagare inom komvux har ökat över tid. En ökad invandring och större ungdomskullar som lämnar gymnasieskolan är exempel på bidragande faktorer.²⁸

Även antalet studiemedelstagare som avbryter studierna helt har ökat något under den senaste femårsperioden. Under höstterminen 2014 var det ungefär 3 000 personer som helt avbröt studierna, vilket motsvarar knappt 5 procent av det totala antalet studiemedelstagare på komvux. Andelen som helt avbryter studierna med studiemedel har legat mellan 4 och 5 procent under de senaste fem höstterminerna.

---

²⁸ Se CSN (2015a) för mer information om utvecklingen.

3 Orsaker till studieavbrott

3.1 Skillnader mellan studerandegrupper och bakomliggande orsaker

I detta kapitel analyseras orsakerna till studieavbrott bland studiemedelstagare inom komvux. Detta görs dels genom en jämförelse mellan olika grupper av studerande avseende andelen som gör studieavbrott, dels genom en analys av uppgifter från de studerande själva om varför de avbrutit studierna.

När det gäller andelen som gör studieavbrott i olika grupper analyseras både kursavbrott och hela avbrott. I analysen av de skäl de studerande själva för fram ingår enbart de studerande som gjort helt avbrott.

Den jämförande analysen av olika grupper rör enbart personer som studerade med studiemedel på komvux under höstterminen 2010. Analysen är gjord utifrån data från CSN:s register. Undersökningsgruppen för analysen är de som fick studiemedel för studier inom komvux den aktuella terminen. För dessa personer har det gjorts en kontroll av vilka som gjort ett kursavbrott eller ett helt avbrott. Dessutom har ett antal bakgrundsvariabler för undersökningsgruppen tagits fram.²⁹

Registeruppgifterna har kompletterats med material som inhämtats genom en enkätundersökning och i ett antal intervjuer. Enkäten skickades ut till de studerande, som enligt CSN:s register, gjorde ett helt avbrott under höstterminen 2014. De som besvarade enkäten ombads även anmäla sitt intresse för att delta i intervjuundersökningen. Intervjuer genomfördes sedan med ett urval av respondenterna.³⁰

3.2 Studieavbrott inom olika grupper

Under höstterminen 2010 studerade 57 000 personer med studiemedel inom komvux. En av tre studiemedelstagare i undersökningsgruppen, drygt 18 000 personer, gjorde minst ett kursavbrott. Knappt 2 500 studerande, eller drygt 4 procent, gjorde ett helt avbrott.

Ett kursavbrott behöver inte innebära att den studerande helt avbryter studierna. CSN fick in en rapport om kursavbrott för drygt 18 000 studerande avseende höstterminen 2010. Av dessa var det knappt en tiondel, 1 700 personer, som avbröt studierna helt.

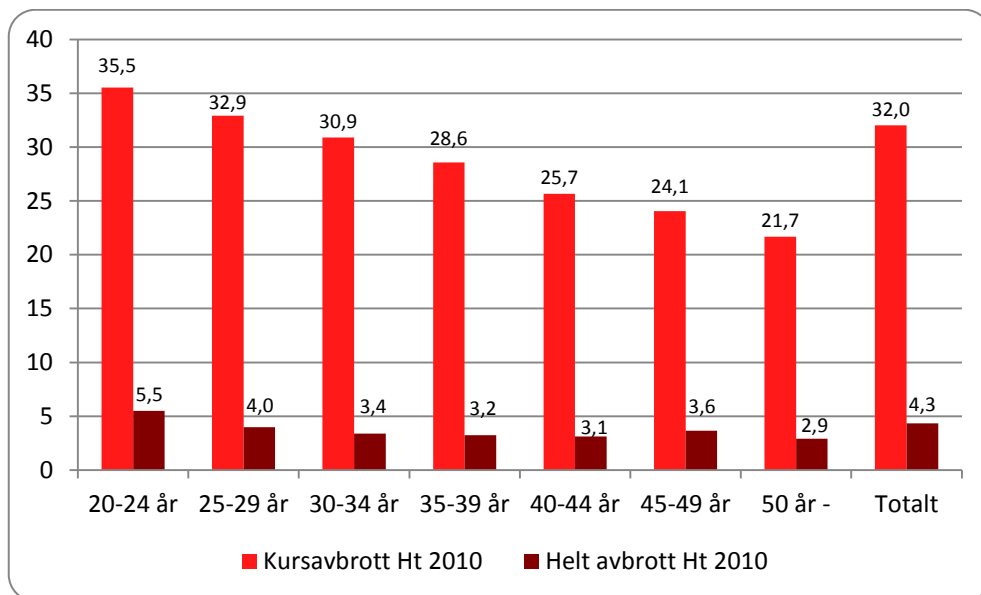
Det förekommer även att studerande gör ett helt avbrott utan att CSN får in en rapport om ett kursavbrott. Under höstterminen 2010 var det 760 personer, av totalt 2 500, som gjorde ett helt avbrott utan att skolan skickat in en rapport om kursavbrott. I dessa fall är det möjligt att de studerande själva kontaktat CSN och meddelat att de avbrutit studierna, eller att deras studieplan justerats på ett sådant sätt att de inte längre uppfyllde kraven för att få studiemedel.

---

²⁹ I framtagningen av undersökningsgruppen har ett antal individer som avbrutit studierna av olika skäl tagits bort. Se Bilaga 1 för en mer detaljerad beskrivning av hur undersökningsgruppen tagits fram.

³⁰ För mer information om enkät- och intervjuundersökningen, se Bilaga 2 och Bilaga 3.

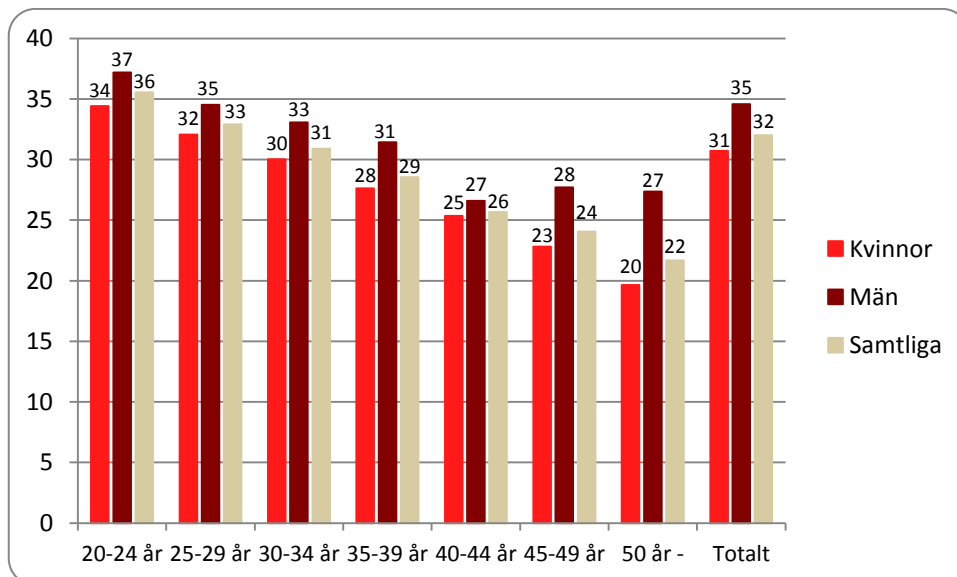
Diagram 3.1. Studieavbrott bland studiemedelstagare höstterminen 2010, fördelat efter typ av avbrott och ålder, andelar i procent

3.2.1 Män och yngre avbryter oftare studierna

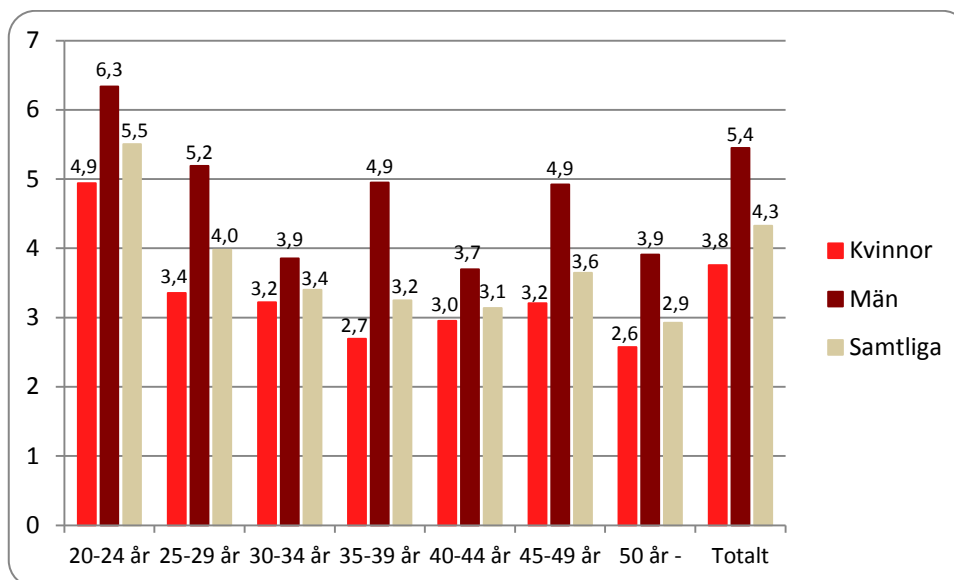
Studieavbrott är vanligare bland män än bland kvinnor. Av samtliga studiemedelstagare på komvux under höstterminen 2010 var det 32 procent som avbröt en eller flera kurser. Motsvarande andel för männen var 35 procent och för kvinnorna 31 procent.

Diagram 3.2 Andelen kursavbrott bland studiemedelstagare inom komvux höstterminen 2010, fördelat efter kön och ålder, andelar i procent

Det är också en högre andel av männen än av kvinnorna som avbryter studierna helt. Andelen som gjorde ett helt avbrott var 5,4 procent för män och 3,8 procent för kvinnor under höstterminen 2010. Motsvarande andel för samtliga studerande på komvux var 4,3 procent.

Diagram 3.3 Andelen hela avbrott bland studiemedelstagare inom komvux höstterminen 2010, fördelat efter kön och ålder, andelar i procent

Yngre är överrepresenterade bland de studiemedelstagare som avbryter sina studier inom komvux. Kursavbrott var vanligast i åldersgruppen 20–24 år, där 36 procent hade avbrutit en eller flera kurser under höstterminen 2010. Andelen kursavbrott minskar med stigande ålder. Lägst var den i gruppen 50 år eller äldre, där 22 procent hade rapporterats för kursavbrott under den aktuella terminen.

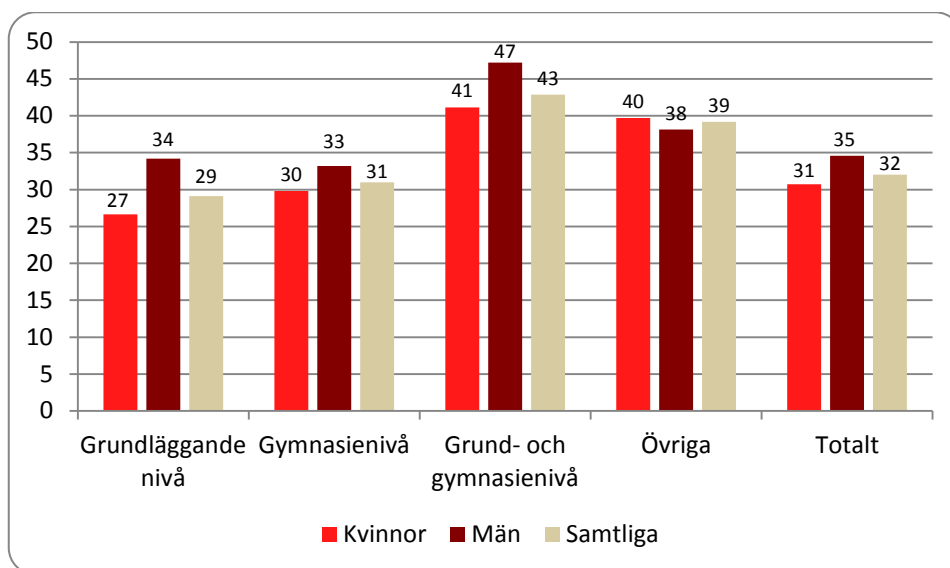
Även bland dem som avbryter studierna helt är yngre överrepresenterade. För åldersgruppen 20–24 år var andelen som gjorde ett helt avbrott 5,5 procent under höstterminen 2010. För övriga åldersgrupper var motsvarande andel lägre.

I samtliga åldersgrupper är det vanligare att män avbryter studierna än vad det är att kvinnor gör det. Detta gäller både för kursavbrott och för hela avbrott.

3.2.2 Kursavbrott vanligast bland dem som läser på flera nivåer

Kursavbrott är vanligast bland dem som kombinerar studier på grundläggande nivå och gymnasienivå. Av dem som fick studiemedel för studier på både grundläggande nivå och gymnasienivå under höstterminen 2010 avbröt 43 procent en eller flera kurser, vilket ska jämföras med 32 procent av samtliga studerande. För dem som enbart läste på grundläggande nivå var motsvarande andel 29 procent och för dem som endast läste kurser på gymnasienivå var andelen 31 procent.

Diagram 3.4 Andelen kursavbrott bland studieremedelstagare inom komvux under höstterminen 2010, fördelat efter kön och utbildningsnivå, andelar i procent

En tänkbar anledning till att kursavbrott är särskilt vanligt för de grupper som kombinerar studier på grundläggande nivå och gymnasiestudier kan vara att studier på dubbla nivåer medför fler förändringar i studieupplägget. Det kan exempelvis vara så de som kombinerar studier på flera nivåer avbryter fler kurser men även påbörjar nya kurser i högre utsträckning än andra.³¹ Ytterligare en möjlig förklaring till att kursavbrott är vanligast bland dem som läser på flera nivåer är att utbildningen inom komvux ofta är uppbyggd utifrån en tanke om att de studerande ska läsa kurser i en viss ordning, vilket kan försvåra för dem som vill kombinera studier på grundläggande och gymnasial nivå.³²

Skolverkets statistik visar att avbrott bland kursdeltagare är vanligare på grundskolenivå än vad det är på gymnasienivå. I dessa siffror framgår dock inte om kursdeltagarna kombinerar kurser på grundläggande- och gymnasial nivå.³³ Eftersom den statistik som presenteras här endast visar kursavbrott bland studieremedelstagare, och då framtagningssätten skiljer sig åt, är resultaten inte helt jämförbara.

Eventuella skillnader mellan Skolverkets och CSN:s statistik kan även förklaras av att studieremedelstagare skiljer sig från andra studerande inom komvux. Studieremedelstagare läser exempelvis oftare på heltid och därmed förmodligen även fler kurser än de studerande som inte har studieremedel.³⁴

³¹ Gymnasiestuderande läser i genomsnitt fler kurser än studerande på grundskolenivå, se Skolverket (2015). Att läsa på två olika nivåer bör rimligen även det innebära att en studerande läser fler kurser.

³² Den s.k. GRUV-utredningen framför kritik mot att mycket av utbildningen inom komvux styrs av tanken på en fastlåst ”progressionstrappa”, vilket minskar flexibiliteten i utbildningen. Se SOU 2013:20.

³³ Skolverket (2015).

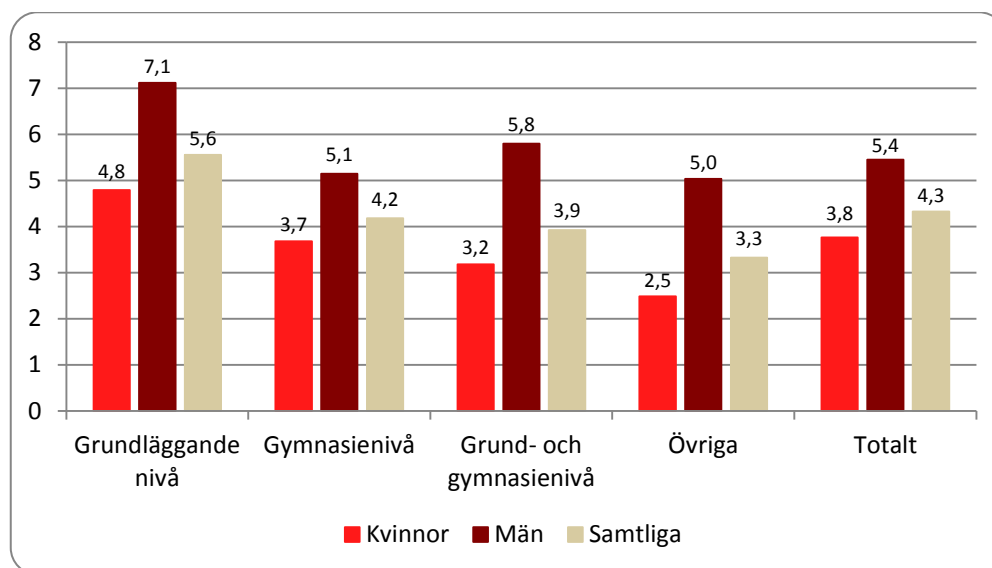
³⁴ Statistik om studiestödsnyttjande som tagits fram av CSN visar att andelen som studerar på heltid är högre bland studerande som har studieremedel än vad den är bland studerande som läser utan studieremedel. Se CSN (2015d).

3.2.3 Högst andel hela avbrott på grundläggande nivå

Andelen som helt slutar att studera med studiemedel inom komvux är högst bland dem som enbart läser på grundläggande nivå, där 5,6 procent avbröt studierna helt under höstterminen 2010. Motsvarande andel för samtliga studerande under terminen var 4,3 procent.

Att andelen som avbryter studierna helt är högst på grundläggande nivå kan ha flera olika förklaringar. Bland dessa orsaker finns till exempel ekonomiska svårigheter och att man väljer att avbryta studierna för att arbeta istället.

Diagram 3.5 Andel hela avbrott bland studiemedelstagare inom komvux under höstterminen 2010, fördelat efter kön och utbildningsnivå, andelar i procent

Flera tidigare undersökningar har pekat på att studerande på grundläggande nivå inom komvux har det svårt ekonomiskt.³⁵ I den statliga GRUV-utredningen konstaterades exempelvis att studerande på grundläggande nivå har lägre inkomster än andra studerande och att många helt saknar inkomst från arbete.³⁶ I en tidigare undersökning från CSN rörande studiemedelstagare på grundläggande nivå framgick att dålig ekonomi också var en av de vanligaste orsakerna till studieavbrott i denna grupp.³⁷

Studerande på grundläggande nivå tycks dessutom vara mer benägna att avsluta studierna för att börja arbeta. Skolverket har i flera undersökningar visat att etablering på arbetsmarknaden är en viktig orsak till avbrott för studerande på grundläggande nivå.³⁸ CSN genomför vartannat år en enkätundersökning riktad till studerande på olika nivåer, där det bland annat ställs frågor om arbete vid sidan av studierna. I den senaste undersökningen var det en betydligt lägre andel av studerande på grundläggande nivå som arbetade vid sidan av studierna jämfört med andra studerande. En viktig orsak till att studerande på grundläggande nivå inte arbetade var att det inte hittades något arbete, något som var betydligt mer ovanligt bland andra studerande.³⁹ Det tycks alltså i högre utsträckning finnas en vilja bland

³⁵ Se t.ex. SOU 2013:20, Skolverket (2012b) och CSN (2010).

³⁶ SOU 2013:20.

³⁷ CSN (2010).

³⁸ Se Skolverket (2012a) och (2012b).

³⁹ Se CSN (2014b).

studerande på grundläggande nivå att arbeta mer än de har möjlighet till, jämfört med vad det gör bland studerande på andra nivåer.

Den enkätundersökning som har genomförts för denna rapport ger stöd till slutsatsen att etablering på arbetsmarknaden är en särskilt viktig avbrottsorsak för studerande på grundläggande nivå. En större andel av studerande på grundläggande nivå (33 procent) än på gymnasial nivå (19 procent) angav arbete som den huvudsakliga orsaken till att de avbröt studierna.

3.2.4 Mindre vanligt med avbrott bland dem med högre bidrag

Både kursavbrott och hela avbrott är mindre vanligt bland dem som har den högre bidragsnivån inom studiemedlet. Av dem som fick studiemedel med den högre bidragsnivån för studier på komvux höstterminen 2010 avbröt knappt 30 procent en eller flera kurser, motsvarande andel för dem som hade bidrag på generell nivå var 34 procent. Andelen som helt slutade studera med studiemedel uppgick till 3,6 procent för dem som hade den högre bidragsnivån och 4,8 procent som hade studiebidrag på generell nivå.

Tabell 3.1 Andelen kursavbrott och hela avbrott bland studiemedelstagare inom komvux under höstterminen 2010, fördelat efter typ av studiestöd och kön, andelar i procent

	Andel som gjort kursavbrott			Andel som gjort helt avbrott		
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga
Högre bidrag	28,5	32,3	29,6	3,2	4,7	3,6
med lån	29,5	32,4	30,5	3,3	5,2	4,0
utan lån	27,7	32,1	28,7	3,1	3,9	3,2
Generellt bidrag	32,5	35,8	33,7	4,2	5,9	4,8
med lån	32,9	35,7	34,0	4,1	6,3	4,9
utan lån	32,0	35,9	33,4	4,4	5,4	4,7
Totalt	30,7	34,6	32,0	3,8	5,4	4,3
med lån	31,6	34,5	32,6	3,8	5,9	4,6
utan lån	29,9	34,7	31,4	3,7	4,9	4,1

Att studiemedelstagare som får studiemedel med den högre bidragsnivån mer sällan avbryter sina studier kan förmodligen delvis förklaras av att ett högre bidragsbelopp ger bättre förutsättningar för studier. Som tidigare nämnts har både CSN⁴⁰ och den statliga GRUV-utredningen⁴¹ även funnit att ekonomiska svårigheter är en viktig orsak till studieavbrott inom komvux. Samtidigt blir totalbeloppet detsamma oavsett bidragsnivå för de studerande som väljer att ta lån. Att andelen som gör studieavbrott är lägre för dem med högre bidrag än för dem med generellt bidrag oberoende av låntagande indikerar därför att det även finns andra förklaringar till skillnaderna. En viktig bakomliggande förklaring är att de studerande som har det högre bidraget är äldre än de som har generellt bidrag. Som vi har sett tidigare är studieavbrott vanligare bland yngre studerande än bland äldre, vilket även förklarar en del av skillnaden i andelen avbrott mellan de som har högre bidrag respektive generellt bidrag.⁴²

Det är något vanligare att avbryta studierna bland dem som har studielån än bland dem som inte har studielån. Andelen som gjorde kursavbrott under höstterminen 2010 var generellt

⁴⁰ Se CSN (2010).

⁴¹ SOU 2013:20.

⁴² Se Bilaga 4, Tabell B 2.

något högre för dem med lån jämfört med dem utan lån. Detsamma gällde andelen som avbröt studierna helt.

Skillnaden i andelen hela avbrott mellan låntagare och icke-låntagare var tydligare för män än för kvinnor. Den övergripande skillnaden kan också huvudsakligen härföras till skillnader mellan män med respektive utan lån. Högst andel (6,3 procent) som avbröt studierna helt fanns i gruppen män som hade studiemedel med bidrag på generell nivå och som tog lån.

Det finns ingen självklar förklaring till att män med studielån är den grupp som oftast avbryter studierna helt. En möjlig förklaring till att de med lån oftare gör hela avbrott kan vara skillnader i den ekonomiska situationen. Den återkommande enkätundersökning⁴³ om de studerande ekonomiska och sociala situation som CSN genomför vartannat år visar på skillnader i upplevelsen av den ekonomiska situationen mellan låntagare och icke-låntagare. Studerande som tar studielån för studier på grundläggande nivå eller gymnasienivå upplever oftare sin ekonomiska situation som dålig jämfört med dem som inte tar studielån.⁴⁴ Resultaten från enkätundersökningen visar dock inte på några tydliga skillnader mellan kvinnor och män.

En möjlig förklaring till att manliga låntagare är den grupp där högst andel avbryter studierna är att manliga studerande mer sällan än kvinnliga uppger att de får ekonomiskt stöd från sin partner.⁴⁵ Det är därför möjligt att en svår ekonomisk situation oftare leder till avbrott för män än för kvinnor.

Att de som tar lån avbryter oftare än de som inte tar lån kan ses som något förvånande, då det är ett rimligt antagande att de som investerar i utbildning genom att ta studielån även borde vara mer motiverade i sina studier. Det är även möjligt att det finns skillnader i orsaken till avbrottet för dem som tar lån jämfört med dem som inte lånar, vilket delvis finner stöd i den enkätundersökning som genomförts.

3.3 Skäl för att avbryta studier med studiemedel

Skälen till att studerande avbryter studierna under perioder med studiemedel har här framförallt undersökts genom en enkätundersökning. En webbenkät skickades ut till studerande som, enligt definitionen i denna rapport, gjorde ett helt avbrott i studierna under höstterminen 2014.⁴⁶

I enkäten ombads de svarande bland annat att ange vad som var den huvudsakliga orsaken till att de avbrutit studierna. Dessutom fick respondenterna gradera vilken betydelse ett antal specifika faktorer hade för avbrottet. De faktorer som togs upp i enkäten var studiestödets betydelse för avbrottet, betydelsen av studie- och arbetsrelaterade faktorer samt personliga skäl till att den studerande avbröt studierna. Respondenternas svar angående betydelse av specifika faktorer redovisas i huvudsak som andelen som angett att faktorn hade stor betydelse⁴⁷ för avbrottet.

---

⁴³ CSN (2014a).

⁴⁴ Av dem som tar lån för studier på grundläggande och gymnasial nivå uppgav 59 procent att den ekonomiska situationen var "ganska dålig", "dålig", eller "mycket dålig". Motsvarande andel för dem som bara hade bidrag var 29 procent. Då antalet svarande är relativt lågt finns dock en viss osäkerhet beträffande resultatens tillförlitlighet.

⁴⁵ CSN (2014b), se även CSN (2014c).

⁴⁶ Av flera skäl kunde inte en enkät skickas ut till samtliga studerande. Se Bilaga 2 för en mer detaljerad beskrivning av enkätmetoden.

⁴⁷ "Stor betydelse" innebär att den svarande har graderat betydelsen av den specifika faktorn som en fyra eller femma på en femgradig skala. Se Bilaga 2 för mer information.

För att få mer kunskap om orsakerna till avbrotten har intervjuer genomförts med sex av de studerande som besvarade enkäten. Deras berättelser vittnar om att det finns många olika orsaker till att en person väljer att avbryta sina studier på komvux. Det handlar om personliga och ekonomiska orsaker, samt orsaker kopplade till skolan och studierna. Enkät- och intervjuundersökningen har dessutom kompletterats med information som lämnats av företrädare för utbildningsanordnare inom komvux.⁴⁸

3.3.1 Studiemedlet sällan den huvudsakliga orsaken till avbrott

Resultatet av enkätundersökningen indikerar att väldigt få avbrott är direkt orsakade av studiestödet. Trots att uppemot en femtedel av de studerande ansåg att olika studiestödsrelaterade faktorer hade stor betydelse för deras avbrott var det endast 4 procent som menade att studiemedlet var den huvudsakliga orsaken till att de avbrutit studierna. Andelen var dock högre bland studerande med utländsk bakgrund än vad den var bland studerande med svensk bakgrund.⁴⁹

För de flesta studerande som helt avbryter sina studiemedelsfinansierade studier inom komvux är personliga skäl den främsta orsaken. Mer än hälften av de studerande uppger att personliga orsaker är den huvudsakliga förklaringen. Andelen är dessutom betydligt högre för kvinnor än den är för män, och något högre för dem med utländsk bakgrund jämfört med dem med svensk bakgrund.

Tabell 3.6 Svar på frågan "Vad var den huvudsakliga orsaken till att du avbröt en eller flera kurser på komvux?", fördelat efter kön och svensk respektive utländsk bakgrund, andelar i procent

Det berodde på...	Kön		Utländsk eller svensk bakgrund		Samtliga
	Kvinnor	Män	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	
...studiemedlet.	4	5	6	3	4
...studierna.	16	26	16	24	20
...arbete.	21	21	22	20	21
...personliga orsaker.	59	48	57	52	55

Ungefär en femtedel av dem som avbröt studierna helt under höstterminen 2014, och som besvarat enkäten, uppgav att den huvudsakliga orsaken till avbrottet var kopplad till studierna. Även här fanns skillnader med avseende på kön och utländsk bakgrund.

Skillnaden mellan män och kvinnor var tydlig när det gäller betydelsen av studierna i sig. Av männen var det 26 procent som uppgav att studierna var den huvudsakliga orsaken till avbrottet. Motsvarande andel för kvinnorna var 16 procent. Män var alltså över-representerade bland dem som uppgav att de i första hand hade avbrutit studierna på grund av faktorer kopplade till studierna.

För studerande med utländsk bakgrund var situationen den omvända. Endast 16 procent av dem med utländsk bakgrund menade av avbrottet berodde på studierna. För dem med svensk bakgrund var motsvarande andel 24 procent.

⁴⁸ Se Bilaga 3 för en beskrivning av intervjuundersökning och inhämtandet av information från komvuxföreträdare.

⁴⁹ Antalet svarande i dessa grupper var mycket få vilket gör resultatet osäkert.

3.3.2 Olika orsaker till studieavbrott för dem med och utan studielån

Skälen till att studiemedelstagare inom komvux avbryter studierna varierar beroende på om den studerande har studerat med studielån eller inte. När det gäller studerande som fick studiemedel med den högre bidragsnivån var dock skillnaderna små jämfört med dem som fick bidrag på generell nivå.

Oavsett typ av studiemedel är det få som menar att studiemedlet är den främsta orsaken till avbrottet. Andelen som ansåg att studiemedlet var den huvudsakliga orsaken till avbrottet var högre för dem utan studielån än den var för dem med studielån.⁵⁰

Det var betydligt fler av dem som studerade med studielån, jämfört med dem som studerade utan studielån, som uppgav att studierna i sig var det främsta skälet till att de avbrutit en eller flera kurser. Studierna var den viktigaste orsaken för 24 procent av dem som tog studielån. Motsvarande andel för dem som studerade utan studielån var 16 procent. En möjlig förklaring till denna skillnad kan vara att de som tar studielån har gjort en större investering i studierna och därmed påverkas mer av studierelaterade faktorer, till exempel brister i utbildningen.

Tabell 3.7 Svar på frågan "Vad var den huvudsakliga orsaken till att du avbröt en eller flera kurser på komvux?", fördelat efter bidragsnivå och låntagande, andelar i procent

Det berodde på...	Typ av studiebidrag		Studielån		Samtliga
	Högre bidrag	Generellt bidrag	Med studielån	Utan studielån	
...studiemedlet.	4	5	3	6	4
...studierna.	19	20	24	16	20
...arbete.	22	21	16	26	21
...personliga orsaker.	56	54	58	52	55

Arbetsrelaterade faktorer var vanligare som orsak till studieavbrott för dem som studerade utan studielån än för dem som studerade med studielån. Andelen som uppgav att arbete var den främsta orsaken till avbrott var 26 procent bland dem som studerade utan lån och 16 procent bland låntagarna.

3.3.3 Studiemedlet inte tillräckligt för alla

När det gäller studiemedlets betydelse var nivån på bidragsdelen och studiemedlets förmåga att täcka utgifterna de viktigaste faktorerna för valet att helt avbryta studierna.

Av dem som helt slutade att studera med studiemedel under höstterminen 2014 ansåg 22 procent att bidragsdelen var för låg och att detta var av stor betydelse för avbrottet. Andelen som menade att det haft en stor betydelse för avbrottet att studiemedlet inte täckte utgifterna var 25 procent.

⁵⁰ Antalet respondenter i respektive grupp som uppgett att studiestödet var den huvudsakliga orsaken till avbrottet är litet, vilket gör att osäkerheten i resultatet är betydande.

Tabell 3.2 Studiemedelsrelaterade orsaker till avbrott, andelar som svarat "stor betydelse"¹ i procent

Vilken betydelse hade följande orsaker för ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?	Kvinnor	Män	Samtliga
Jag ville inte skuldsätta mig mer genom att ta studielån	17	21	19
Jag tyckte att bidragsdelen av studiemedlet var för låg	21	23	22
Studiemedlet täckte inte mina utgifter	21	32	25
Jag ville spara mina studiemedelsveckor till andra studier	16	18	17
Fribeloppsgården gjorde att jag inte kunde kombinera studier och arbete som jag ville	17	19	18

¹ Med "stor betydelse" avses att respondenten har graderat betydelse av orsaken som "4" eller "5" på en femgradig skala där 1 = mycket liten betydelse och 5 = mycket stor betydelse.

En marginellt större andel av männen än av kvinnorna uppgav att olika faktorer kopplade till studiestödet hade varit av stor betydelse för valet att avbryta studierna. En tydlig skillnad fanns dock när det gällde studiestödets tillräcklighet. Att studiemedlet inte täckte utgifterna hade stor betydelse för 32 procent av männen och 21 procent av kvinnorna.

3.3.4 Ovilja att ta lån ett återkommande tema i studerandes berättelser

Enkätundersökningen visar att den huvudsakliga orsaken till studieavbrott skiljer sig mellan de som tar lån och de som inte tar lån. En av fem som besvarat enkäten uppger också att en ovilja att skuldsätta sig hade stor betydelse för valet att avbryta.

De intervjuer som genomförts med studiemedelstagare som avbrutit studierna ger ingen direkt vägledning till varför skillnaderna mellan de som tar lån och de som inte tar lån ser ut som de gör. Flera av informanterna återkom dock till mer generella frågeställningar om skuldsättning. Gemensamt för flera av dem vi intervjuat är att man anser att det är dumt att skuldsätta sig för att läsa på komvux, då det sällan leder till ett arbete:

Om jag börjar på högskolan då kan jag kanske tänka mig att låna pengar för att klara mig. Då vet man i alla fall att det finns en möjlighet att få jobb så man kan betala tillbaka studielånet, det finns det inte när man läser på komvux.

Även bland dem som har studerat med studielån finns samma inställning, att man bör undvika att ta studielån:

Jag ville egentligen inte låna för att läsa på komvux /.../ man blir ju inget. Men jag var tvungen för att klara mig ekonomiskt.

En informant berättar om ett minne hon har av en lärare som illustrerade hur mycket det kostar att ta studielån:

Läraren ifrågasatte hur man ens kunde överväga att ta studielån. Man ska inte vara skyldig CSN, det är som att sätta sig i fängelse resten av livet sa han. Jag fick sån ångest av tanken på att låna när han beskrev det så. Men idag måste jag ta både bidrag och lån om jag ska klara mig.

Lånebenägenheten bland studerande på komvux är lägre än i andra studerandegrupper. Detta har flera olika förklaringar, varav en kan vara den syn på skuldsättning som framkom i de genomförda intervjuerna.

3.3.5 Brist på motivation viktigt skäl till att avbryta studier

Skillnaderna i betydelsen av olika studierelaterade faktorer är överlag större än för faktorer som kan kopplas till studiestödet. Det viktigaste studierelaterade skälet till avbrott var avsaknad av motivation. För 37 procent var brist på motivation av stor betydelse för avbrottet. Det var samtidigt få som uppgav att språkproblem var ett viktigt skäl till avbrottet.

Andra studierelaterade faktorer som varit viktiga för valet att avbryta var att kursinnehållet var för svårt och bristande stöd från lärare. Ungefär en femtedel av respondenterna hade uppgett att dessa orsaker hade stor betydelse för avbrottet.

Tabell 3.3 Studierelaterade orsaker till avbrott, andelar som svarar "stor betydelse"¹ i procent

Vilken betydelse hade följande orsaker för ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?	Kvinnor	Män	Samtliga
Jag hade valt fel kurser	13	19	15
Jag klarade inte kurserna för att innehållet var för svårt	21	19	21
Jag klarade inte kurserna för att jag hade problem med språket	6	6	6
Jag fick för lite/fel stöd från lärare	19	25	22
Jag hade ingen motivation att fortsätta studierna	37	35	37
Jag trivdes inte med gruppen/skolan	16	20	17
Det var bristfällig fysisk eller psykosocial miljö	15	17	16
Jag påbörjade andra studier	11	7	9

¹ Med "stor betydelse" avses att respondenten har graderat betydelse av orsaken som "4" eller "5" på en femgradig skala där 1 = mycket liten betydelse och 5 = mycket stor betydelse.

Studierelaterade faktorer är generellt av större betydelse för männens studieavbrott än det är för kvinnornas. I enkätundersökningen angav män i högre utsträckning än kvinnor att felaktiga val av kurser och brist på stöd från lärare var av stor betydelse för valet att avbryta studierna inom komvux. Kvinnorna uppgav dock oftare än männen att övergång till andra studier hade varit ett viktigt skäl till att avbryta studierna.

Även i intervjuerna med dem som avbrutit studierna lyfts brist på motivation fram som en viktig orsak. En informant beskriver hur beslutet att avsluta studierna på komvux växte fram successivt.

Studierna var ganska tråkiga och jag var trött på allt resande. Det var svårt att få tag på studiematerial och jag hade inte råd att köpa nya böcker, då hamnade jag efter. /.../ varför pluggade jag egentligen, och det berodde mycket på att min familj ville att jag skulle göra det, så att jag fick min gymnasiekompetens /.../ jag kände att jag istället kunde jobba, jag hade arbetslivserfarenhet sedan tidigare och kände att jag skulle kunna få jobb.

I detta fall var informanten inte helt säker på att hon ville studera överhuvudtaget. Men hon påverkades av att hennes familj tyckte att hon skulle läsa in sin gymnasiekompetens. Hennes hemkommun kunde inte erbjuda kurser som hon inte redan läst, vilket ledde till att hon fick

resa till en annan kommun varje dag. Detta ledde till att hon fick lägga pengar på resor till och från skolan, snarare än på studiematerial. Hon halkade efter studiemässigt och upplevde att studierna var tråkiga och lärarna oengagerade. Allt sammantaget fick henne att avbryta studierna för att istället söka jobb.

En annan andelning till avbrott som framkom i intervjuerna var att studierna upplevs som för svåra. En informant berättar att hon läste för många och för svåra kurser den termin hon avbröt studierna. Det var ett kunskapsglapp mellan de kurser hon hade läst tidigare och de kurser hon läste den aktuella terminen. Situationen gav henne ångest och hon mådde väldigt dåligt av de höga kraven som ställdes på henne. Hennes situation påverkades också av att hon har dokumenterad dyslexi och koncentrationssvårigheter. Modet sjönk och hon var i kontakt med rektor, studievägledare och studiecoacher men det gick inte att hitta någon lösning då hon var tvungen att studera på heltid för att få fullt studiemedel, vilket hennes ekonomi krävde. Till slut mådde hon så dåligt att hon blev tvungen att avbryta studierna, hon kunde inte fortsätta studera på bekostnad av sin hälsa.

Intervjuerna visar även att orsaker kopplade till skolan kan vara viktiga för valet att avbryta studierna. En informant berättade att han inför kursstarten hade blivit lovat att få studera på skolan men det visade sig under första veckan att skolan hade brutit mot vad de lovat honom:

Dom satte mig på hemmastudier fast att jag har dokumentation som säger att jag inte kan studera hemma. Jag har ADHD och dyslexi och får inget gjort när jag studerar hemma.

Skolans förklaring var att de inte hade resurser till att erbjuda undervisning på plats och det fanns inget informanten kunde göra. Då han visste att han inte skulle klara av att studera hemma valde han att avbryta studierna.

En annan informant berättar att han upplever komvux som ett företag som vill tjäna pengar snarare än en skola där drivkraften är att människor ska lära sig nya saker och utvecklas. De lärare han har mött är oengagerade och har ingen fungerande planering, vilket han beskriver som den främsta anledningen till att han avbröt studierna.

En faktor som har kopplingar till studierelaterade avbrott är tillgången studievägledning. Det har i andra sammanhang påpekats att tillgången vägledning i studierna har betydelse inom vuxenutbildningen. Studievägledning erbjuds i de allra flesta fall, men variationen mellan landets kommuner är stor. Det finns även stöd för att avsaknad av vägledning kan leda till att en studerande väljer en kombination av kurser som han eller hon inte klarar av att slutföra.⁵¹ Det finns även ett visst stöd för att studerande som inte får studievägledning mer sällan når målet med studierna och att de oftare gör studieavbrott.⁵²

3.3.6 Arbete och sjukdom har betydelse för studieavbrott

Ungefär en femtedel av dem som slutade att studera med studiemedel inom komvux under höstterminen 2014 ansåg att arbetsrelaterade faktorer hade stor betydelse för avbrottet. Antingen för att den studerande hade fått ett arbete och därmed kände sig tvungen att avsluta studierna, eller för att det var svårt att kombinera studierna med ett befintligt arbete.

---

⁵¹ Se t.ex. SOU 2013:20 och Skolverket (2012b).

⁵² Resultatet av en undersökning av Göteborgs stad visar på vikten studievägledning och en genomarbetad individuell studieplan. Se CSN (2015b) för en kort redogörelse för innehållet i denna undersökning.

Tabell 3.4 Arbetsrelaterade orsaker till avbrott, andelar som svarar "stor betydelse"¹ i procent

<i>Vilken betydelse hade följande orsaker för ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?</i>	Kvinnor	Män	Samtliga
Jag fick ett arbete och valde därför att avbryta studierna	24	22	23
Jag hade arbete sedan tidigare och det gick inte att kombinera studier och arbete som tänkt	21	16	19

¹ Med "stor betydelse" avses att respondenten har graderat betydelse av orsaken som "4" eller "5" på en femgradig skala där 1 = mycket liten betydelse och 5 = mycket stor betydelse.

En större andel av kvinnorna (21 procent) än av männen (16 procent) uppgav att svårigheter att kombinera studier med ett befintligt arbete hade varit betydelsefullt för valet att avbryta studierna. En möjlig förklaring är att kvinnor oftare arbetar vid sidan av studierna.⁵³

För ungefär en fjärdedel av dem som slutade att studera med studiemedel var egen sjukdom en viktig orsak till avbrottet. Avbrutna studier på grund av föräldraskap eller flytt till annan ort var dock inte lika viktiga faktorer. Endast en tiondel ansåg att dessa skäl hade varit av stor betydelse för valet att avbryta de studiemedelsfinansierade studierna.

Tabell 3.5 Personliga orsaker till avbrott, andelar som svarat "stor betydelse"¹ i procent

<i>Vilken betydelse hade följande orsaker för ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?</i>	Kvinnor	Män	Samtliga
Jag blev sjuk	31	21	27
Jag/min partner fick barn	16	3	11
Jag flyttade till annan ort	13	5	10

¹ Med "stor betydelse" avses att respondenten har graderat betydelse av orsaken som "4" eller "5" på en femgradig skala där 1 = mycket liten betydelse och 5 = mycket stor betydelse.

Såväl sjukdom som föräldraskap och flytt till annan ort förefaller vara betydligt viktigare för kvinnornas studieavbrott än för männens. Störst var skillnaden när det gäller betydelsen av att bli förälder. Av kvinnorna uppgav 16 procent att föräldraskap hade varit av stor betydelse för valet att avbryta studierna. För männen var motsvarande andel 5 procent.⁵⁴

⁵³ Se CSN (2014b).

⁵⁴ Liknande skillnader har påvisats tidigare, se CSN (2009).

4 Konsekvenser av studieavbrott

4.1 Studiemedel i fokus

Ett studieavbrott kan leda till olika konsekvenser. För de studerande som endast avbryter en enskild kurs medför förmodligen avbrottet inte några större negativa följder. För andra, till exempel de som helt avbryter studierna, kan avbrott medföra betydligt mer omfattande konsekvenser.

I denna del analyseras olika konsekvenser av studieavbrott utifrån CSN:s och studiestödets perspektiv, dels i form av framtida studier, dels i form av återkrav av felaktigt utbetalda studiemedel. Analysen görs främst genom jämförelser mellan de studiemedelstagare som gjorde studieavbrott under höstterminen 2010 och övriga studerande med studiemedel för studier inom komvux under samma period.

4.2 Studieavbrott och framtida studier

För en del studiemedelstagare innebär komvux början på studier som sedan fortsätter inom andra utbildningsnivåer, andra slutar helt studera med studiemedel inom relativt kort tid. För att undersöka sambandet mellan avbrott och framtida studier har de studerande som hade studiemedel inom komvux under höstterminen 2010 följts till och med höstterminen 2014. Syftet har varit att kontrollera om de fått nya studiemedel och att identifiera eventuella skillnader mellan de studerande som gör avbrott och övriga studiemedelstagare.

4.2.1 De som avbryter helt får mer sällan nya studiemedel

Det finns ett samband mellan att en studerande gör avbrott i studierna och hur de framtida studierna kommer att se ut. Framförallt gäller detta de studiemedelstagare som avbryter studierna helt.

En stor andel av dem som studerade med studiemedel under höstterminen 2010 lämnade ganska tidigt studiemedelssystemet.⁵⁵ Efterföljande termin var det 60 procent som fortfarande hade studiemedel och ett helt år senare, dvs. höstterminen 2011, var det enbart 38 procent som studerade med studiemedel. I slutet av den fyraårsperiod som undersökts var det 16 procent av gruppen som studerade med studiemedel.

Andelen som fortsatte att studera med studiemedel var i stort sett densamma för dem som gjort kursavbrott som för samtliga studerande. Den var en något lägre andel av dem som avbrutit enskilda kurser som hade studiemedel terminen efter avbrottet, men under resten av undersökningsperioden var andelen i stort sett densamma. Ett kursavbrott tycks därmed ha marginell påverkan på framtida studier.

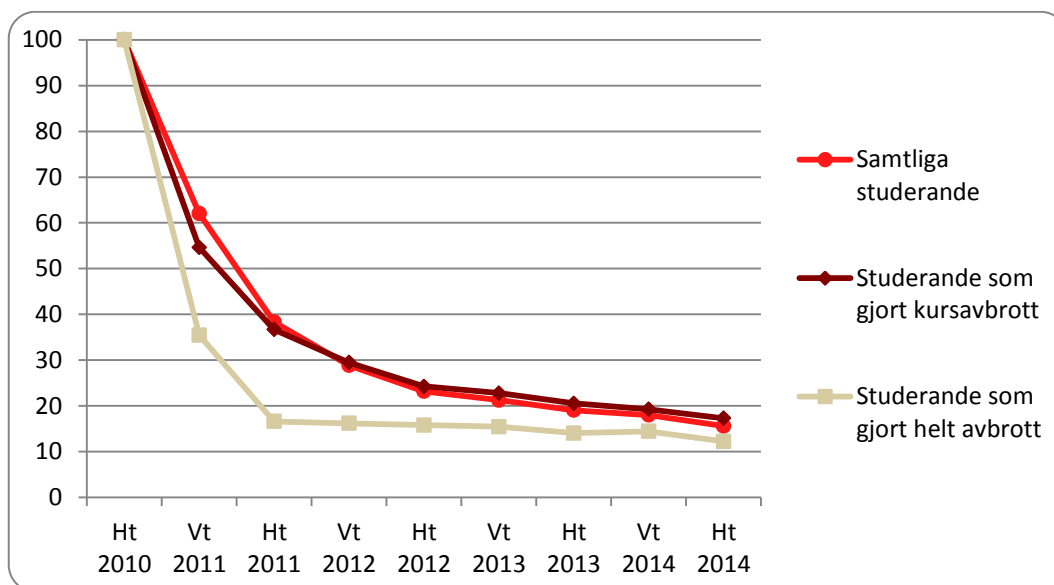
De som gör ett helt avbrott skiljer sig markant från övriga studerande när det gäller framtida studier med studiemedel. Ett år efter avbrottet var det endast 17 procent som studerade med studiemedel. Motsvarande andel för dem som hade gjort kursavbrott var 37 procent och för samtliga studerande var andelen 38 procent. Ett helt avbrott är därmed en stark indikation på att en studerande är på väg att lämna studiestödssystemet helt och hållet.

---

⁵⁵ Det är möjligt att en studerande lämnar studiemedelssystemet för att återkomma i studier med studiemedel först flera terminer senare. Här redovisas dock den totala andelen av dem som studerade med studiemedel inom komvux höstterminen 2010 som hade studiemedel under efterföljande terminer.

Diagram 4.1 Andel med studiemedel av studerande inom komvux höstterminen 2010, fördelat efter termin och typ av avbrott¹, andelar i procent

¹ Kursavbrott och hela avbrott avser här de studiemedelstagare som fick studiemedel utbetalt för, och som gjorde avbrott under, höstterminen 2010.

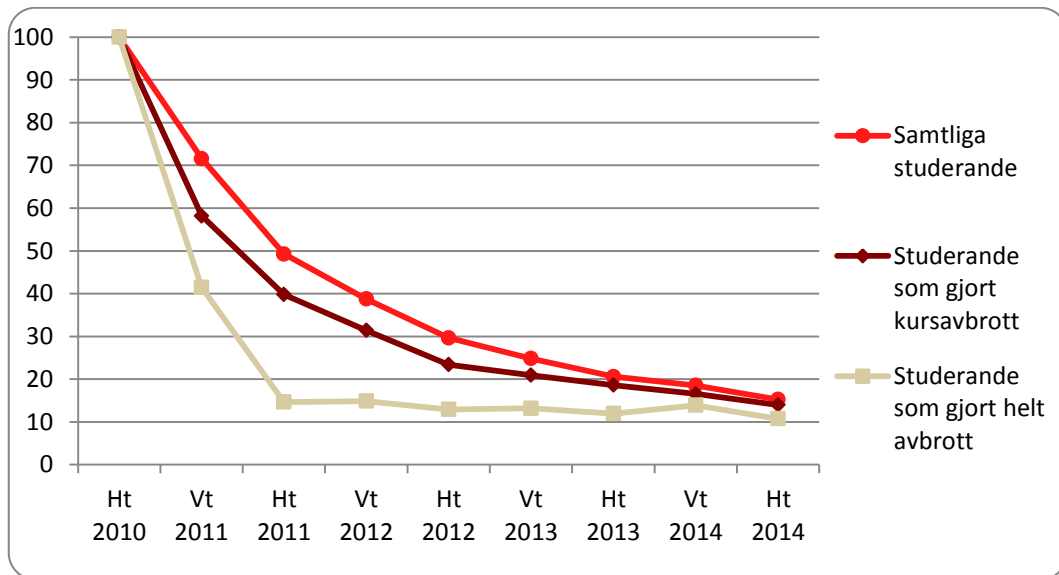
4.2.2 Betydelsen av kursavbrott skiljer sig mellan grundläggande och gymnasial nivå

Studerande på olika utbildningsnivåer lämnar studiestödssystemet i olika takt, exempelvis lämnar studerande som läser på gymnasienivå studiemedelssystemet efter kortare tid än studerande på grundläggande nivå. Sambandet mellan att ha gjort avbrott och framtida studier med studiemedel skiljer sig även åt mellan olika nivåer.

Av dem som under höstterminen 2010 studerande med studiemedel inom komvux på grundläggande nivå (se Diagram 4.2), eller som kombinerade studier på grundläggande och gymnasial nivå (se Diagram 4.4), hade ungefär hälften studiemedel även ett år senare. Motsvarande andel för dem som enbart läste på gymnasial nivå (se Diagram 4.3) var endast 35 procent.

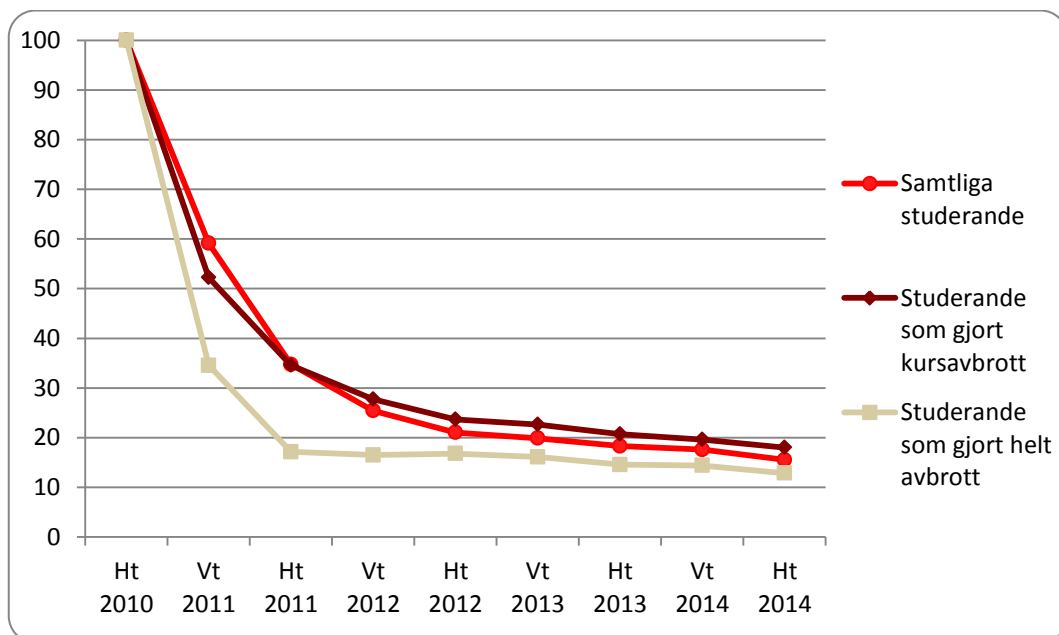
På längre sikt finns inga skillnader mellan utbildningsnivåer när det gäller andelen som fortsätter att studera med studiemedel. Oavsett om de studerande hade studiemedel för studier på grundläggande nivå, gymnasial nivå eller en kombination av dessa under höstterminen 2010 var andelen som hade studiemedel densamma fyra år senare, ungefär 15 procent (se Diagram 4.2–4.4).

Diagram 4.2 Andel med studiemedel av studerande på grundläggande nivå höstterminen 2010, fördelat efter termin och typ av avbrott¹, andelar i procent

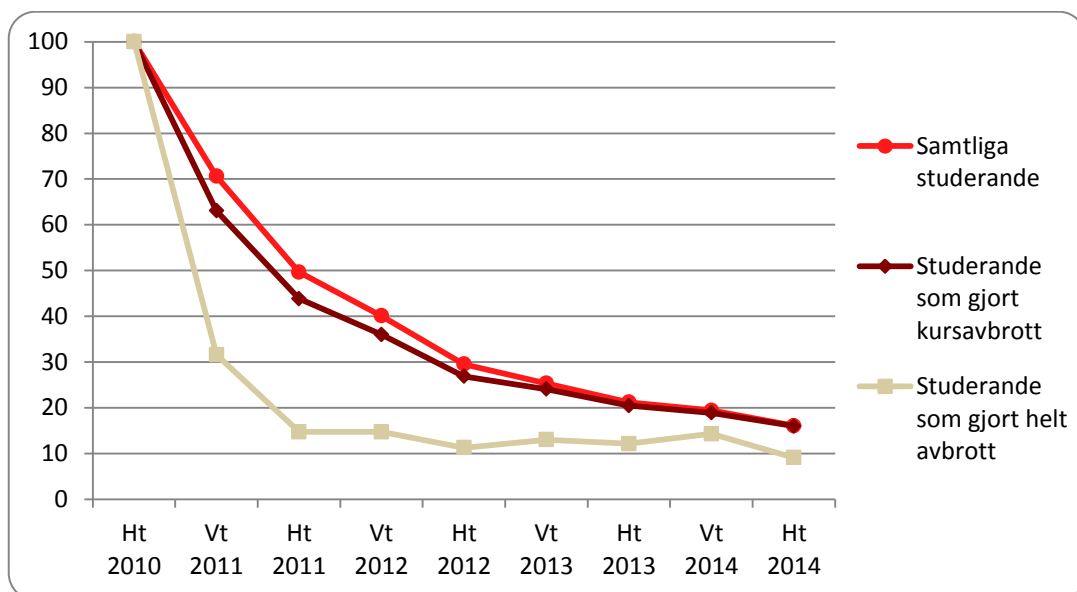
¹ Kursavbrott och hela avbrott avser här de studiemedelstagare som fick studiemedel utbetalt för och som gjorde avbrott under höstterminen 2010.

Diagram 4.3 Andel med studiemedel av studerande på gymnasienivå höstterminen 2010, fördelat efter termin och typ av avbrott¹, andelar i procent

¹ Kursavbrott och hela avbrott avser här de studiemedelstagare som fick studiemedel utbetalt för och som gjorde avbrott under höstterminen 2010.

Diagram 4.4 Andel med studiemedel av studerande som läste både på grundläggande nivå och gymnasienivå höstterminen 2010, fördelat efter termin och typ av avbrott¹, andelar i procent

¹ Kursavbrott och hela avbrott avser här de studiemedelstagare som fick studiemedel utbetalt för, och som gjorde avbrott under, höstterminen 2010.

De framtida studierna för de studerande som gjort kursavbrott skiljer sig åt mellan olika utbildningsnivåer. För studerande på grundläggande nivå innebär ett kursavbrott oftare att en studerande lämnar studiemedelssystemet helt och hållet än vad det gör för studerande som inte avbrutit någon kurs. Exempelvis var andelen som fortfarande hade studiemedel ett år senare 10 procentenheter lägre bland dem som läste på grundläggande nivå och som gjorde kursavbrott jämfört med motsvarande andel för samtliga studerande (se Diagram 4.2).

För studerande på gymnasienivå är skillnaden i framtida studier mycket liten mellan dem som gjort kursavbrott och dem som inte avbrutit någon kurs. Under den senare delen av undersökningsperioden var andelen som hade studiemedel till och med högre för den grupp som gjort ett kursavbrott än för samtliga studerande (se Diagram 4.3).

Ett kursavbrott tycks således vara en starkare indikation på att studierna helt kommer att avslutas för dem som läser på grundläggande nivå än vad det är för dem som läser på gymnasienivå.

De studiemedelstagare som helt avbryter studierna studerar mer sällan med studiemedel vid en senare tidpunkt än vad andra studerande gör. Skillnaden mellan de som avbryter helt och samtliga studerande är dock mindre, i procentenheter räknat, för studerande på gymnasienivå (se Diagram 4.3) än vad den är för studerande på grundläggande nivå och studerande som kombinerar studier på de båda nivåerna (se Diagram 4.2 och 4.4). Detta beror främst på att studerande på gymnasienivå generellt lämnar studiestödssystemet i snabbare takt än studerande på andra nivåer. Den faktiska andelen som fortsätter att studera med studiemedel bland dem som gör ett helt avbrott skiljer sig dock marginellt mellan de olika nivåerna.

Få studerande som avbryter studierna helt fortsätter att studera med studiemedel. För studerande på gymnasienivå, vilka generellt lämnar studiestödssystemet tidigare än andra,

skiljer sig dock inte de som gör helt avbrott på ett tydligt sätt från andra när det gäller framtida studier med studiemedel. Skillnaden är dock mer framträdande på grundläggande nivå och för dem som läser på både grundläggande och gymnasial nivå.

4.2.3 Avslag på ny ansökan vanligare bland dem som gör studieavbrott

De studerande som avbryter sina studier vid komvux löper en större risk att få avslag på en kommande studiemedelsansökan jämfört med komvuxstuderande generellt. För att en studerande ska kunna beviljas studiemedel måste han eller hon uppfylla en rad kriterier. Bland dessa kriterier finns krav på att den sökande inte har fler än ett obetalt återkrav från tidigare studier. Dessutom måste den studerande ha nått tillräckliga resultat under tidigare studier med studiemedel. Både avslag på grund av obetalda återkrav och avslag på grund av bristande studieresultat är vanligare bland dem som avbryter studierna än vad det är bland samtliga studerande.

Av samtliga studiemedelstagare inom komvux höstterminen 2010 hade 1 procent fått avslag på grund av obetalda återkrav någon gång under de fyra efterföljande åren. Motsvarande andel för dem som hade gjort kursavbrott var 1,8 procent och för dem som gjort helt avbrott 2,6 procent. Det var alltså vanligare med avslag på grund av obetalda återkrav i gruppen som helt avbrutit studierna än vad det var i gruppen som hade gjort kursavbrott.

Sammantaget är det relativt ovanligt att studerande får avslag på grund av obetalda återkrav. De som tidigare har avbrutit studierna är dock överrepresenterade i den grupp som nekas studiemedel för att de har fler än ett obetalt återkrav. Den viktigaste förklaringen till detta är förmodligen att studieavbrott relativt ofta leder till återkrav.⁵⁶

Tabell 4.1 Andelen studiemedelstagare som fått avslag på grund av obetalda återkrav och bristande studieresultat efter höstterminen 2010¹, fördelat efter typ avbrott² och kön, andelar i procent

	Kursavbrott			Helt avbrott			Samtliga studerande		
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga
Avslag p.g.a. obetalda återkrav	1,6	2,2	1,8	2,2	3,2	2,6	0,9	1,2	1,0
Avslag p.g.a. bristande studieresultat	21,1	24,6	22,4	23,4	23,5	23,4	15,3	18,3	16,3

¹ Med studiemedelstagare avses de som fick studiemedel för studier inom komvux under höstterminen 2010. En kontroll av avslagsbeslut har gjorts för perioden vårterminen 2011–höstterminen 2014. Andelarna har beräknat utifrån de som fått minst ett beslut under denna period.

² Kursavbrott och helt avbrott avser här de studiemedelstagare som fick studiemedel utbetalt för, och som gjorde avbrott under, höstterminen 2010.

Det är betydligt vanligare att de som avbryter studierna får avslag på en senare ansökan på grund av bristande studieresultat än vad det är bland studerande på komvux generellt. Av samtliga studiemedelstagare inom komvux under höstterminen 2010 fick 16 procent någon gång under de kommande åren avslag på en ny studiemedelsansökan för att han eller hon inte uppnått tillräckliga studieresultat. För dem som gjort ett kursavbrott var motsvarande andel 22 procent, och för dem som gjort ett helt avbrott var andelen 23 procent.

⁵⁶ Se avsnitt 4.4.

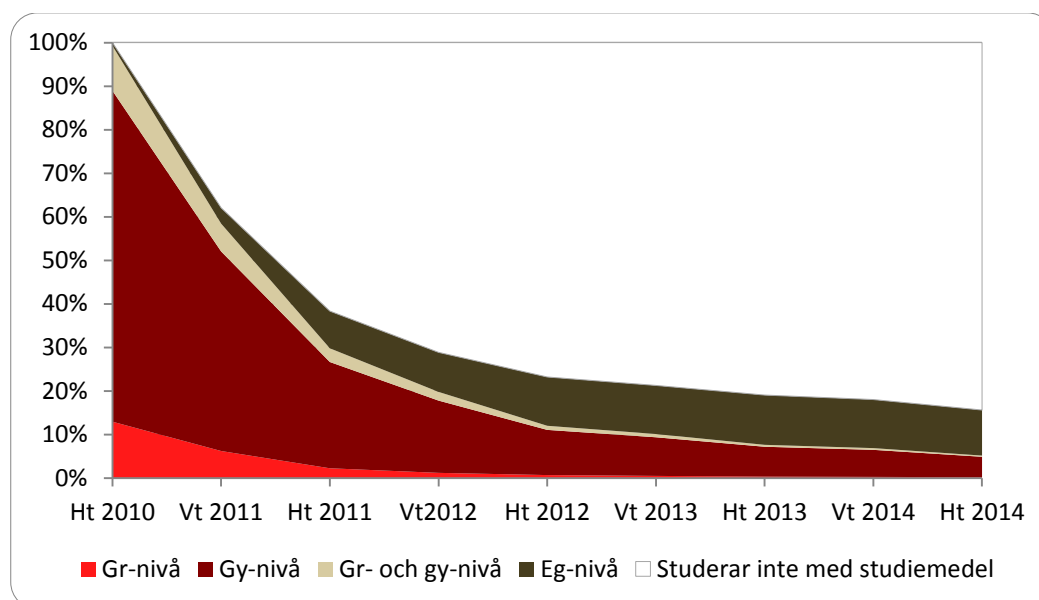
Den mest troliga förklaringen till att de som avbryter studierna är överrepresenterade bland dem som senare får avslag på grund av bristande studieresultatet är att avbrottet på ett eller annat sätt är kopplat till svårigheter att klara av studierna. Följderna av ett avslag på grund av bristande studieresultat är olika. En del studerande tar igen de kurspoäng som saknas, för andra innebär avslaget att de får studera utan studiemedel eller att de tvingas avsluta studierna helt och hållet.⁵⁷

4.2.4 De som försätter studera går ofta vidare till högre nivåer

Andelen komvuxstuderande som fortsätter att studera med studiemedel minskar kraftigt över tid, men bland dem som fortsätter att studera är det många som går vidare till en högre utbildningsnivå.

Under hösten 2010 läste de flesta, 76 procent, på gymnasienivå. På grundläggande nivå läste 13 procent och 10 procent kombinerade studier på de båda nivåerna. Den resterande andelen studerade på någon av dessa nivåer i kombination med studier på eftergymnasial nivå.

Diagram 4.5 Framtida studier för de studiemedelstagare som läste på komvux under höstterminen 2010¹, fördelat efter termin och utbildningsnivå

¹ För samtliga studerande som läste med studiemedel inom komvux höstterminen 2010 har det gjorts en kontroll av beviljade studiemedel för efterföljande terminer. Diagrammet beskriver enbart denna population. Det innebär därmed att samtliga i gruppen hade studiemedel under höstterminen 2010.

⁵⁷ Se CSN (2015e) för mer information om CSN:s prövning av studieresultat.

Tabell 4.2 Framtida studier för de studiemedelstagare som läste på komvux under höstterminen 2010¹, antal och andel i procent med studiemedel, samt andel i procent per utbildningsnivå, fördelat efter termin

	Antal och andel i studier med studiemedel		Andel per utbildningsnivå för studerande i studier med studiemedel			
	Antal	Andel	Grundläggande nivå	Gymnasie-nivå	Grundläggande nivå och gymnasienivå	Eftergymnasial nivå (helt eller delvis)
Ht 2010 (totaltpopulation)	57 038	100	13	76	10	1
Vt 2011	35 392	62	10	74	10	6
Ht 2011	21 868	38	6	64	8	22
Vt 2012	16 461	29	4	58	7	31
Ht 2012	13 235	23	3	45	4	48
Vt 2013	12 129	21	2	42	4	52
Ht 2013	10 867	19	2	36	2	60
Vt 2014	10 281	18	1	34	2	62
Ht 2014	8 906	16	1	30	2	67

¹För samtliga studerande som läste med studiemedel inom komvux höstterminen 2010 har det gjorts en kontroll av beviljade studiemedel för efterföljande terminer. Tabellen beskriver enbart denna population. Det innebär därmed att samtliga i gruppen hade studiemedel under höstterminen 2010.

Andelen av dem som fortsatte att studera med studiemedel efter höstterminen 2010 som läste på grundläggande nivå minskade successivt under undersökningsperioden. Ett år in i undersökningsperioden hade andelen av dem som hade studiemedel på grundläggande nivå minskat från 13 till 6 procent. Efter två år var andelen endast 3 procent. Utvecklingen kan bland annat förklaras av begränsningar i studiestödsreglerna, men såväl studieavbrott som övergång till studier på andra nivåer är andra möjliga förklaringar till att en allt mindre andel i undersökningsgruppen läste på grundläggande nivå.

Även för dem som fick studiemedel för studier på gymnasienivå minskade andelen kraftigt i början av undersökningsperioden för att sedan fortsätta att minska i lägre takt. Studier på gymnasienivå fortsatte ändå att stå för en relativt stor andel av dem som studerade med studiemedel efter höstterminen 2010. Detta kan dels förklaras med att tidsgränserna i regelverket är mer generösa än vad de är på grundläggande nivå, dels av att en del gått från studier på grundläggande nivå till studier på gymnasienivå.

Andelen som helt eller delvis läste på eftergymnasial nivå ökade kraftigt över tid. Efter ett år var det drygt en femtedel av dem som hade studiemedel som studerade på eftergymnasial nivå, och i slutet av undersökningsperioden var det två tredjedelar av dem som fortfarande hade studiemedel som helt eller delvis läste på denna nivå. Trots att många komvux-studerande lämnade studiemedelsfinansierade studier var det alltså en relativt stor grupp som gick från studier på grundläggande och gymnasial nivå till eftergymnasiala studier inom en fyraårsperiod.

4.3 Återkrav av studiemedel

4.3.1 Beslut om återkrav kan fattas långt efter studierna

En studerande som har fått för mycket studiemedel utbetalt, till exempel på grund av studieavbrott, kan få återkrav. Beslut om återkrav kan fattas relativt omgående, men det förekommer även att ett beslut fattas långt efter den studieperiod återkravet avser. Till exempel kan beslut om återkrav på grund av för hög inkomst under studietiden, som inte meddelats av den studerande, göras först när CSN har fått inkomstuppgift från Skatteverket. För de 57 000 som studerade vid komvux med studiemedel under andra halvåret 2010 togs beslut om återkrav under perioden juni 2010–juli 2015.⁵⁸

Det tar olika lång tid för olika individer att betala tillbaka ett återkrav. Eftersom ett beslut om återkrav kan fattas relativt långt i efterhand kan det vara svårt att få fram ett bra mått på hur snabbt återkrav betalas. För att på ett mer tillförlitligt sätt undersöka hur snabbt återkrav betalas har därför enbart beslut som fattats under perioden juni 2010–juni 2011 inkluderats i analysen. I syfte att ytterligare öka precisionen har beslut fattade inom perioden följts upp separat beroende på vilket kvartal återkravsbeslutet har fattats.⁵⁹

Nedan redovisas även statistik över orsakerna till återkrav och hanteringen av obetalda återkrav. För att få en så heltäckande bild som möjligt har samtliga⁶⁰ återkravsbeslut som avsåg studiemedelstagare på komvux under höstterminen 2010 inkluderats i denna analys, detta oavsett beslutsdatum.

4.3.2 Återkrav vanligare bland män

Det är vanligare att män får ett återkrav än vad det är att kvinnor får det. Av de 57 000 som studerade med studiemedel på komvux under höstterminen 2010 fick knappt 7 800 personer, eller 14 procent, ett beslut om återkrav. Motsvarande andelar för kvinnor och män var 12 respektive 16 procent. Eftersom det är fler kvinnor som har studiemedel för studier inom komvux var dock antalet kvinnor som fick ett beslut om återkrav högre än antalet män.

Andelen som får ett återkrav är högre bland dem som gör studieavbrott än vad den är bland övriga studerande. Av dem som gjorde kursavbrott fick 26 procent ett beslut om återkrav. Motsvarande andel för dem som gjorde helt avbrott var 41 procent. Även bland dem som gjorde avbrott var andelen som fick återkrav högre för männen än för kvinnorna.

Det finns skillnader mellan olika utbildningsnivåer när det gäller andelen som får återkrav. Andelen var högst bland dem som studerade på gymnasienivå, 15 procent. Motsvarande andel för studiemedelstagare på grundläggande nivå var 8 procent. För dem som kombinerade studier på dessa båda nivåer var andelen som fick återkrav 13 procent. Oavsett utbildningsnivå var andelen som fick återkrav högre i den grupp av studerande som

---

⁵⁸ Förklaringen till att beslut om återkrav för andra halvåret 2010 kan fattas redan i juni 2010 är att studiemedel utbetalas i förskott. En studerande kan därför ha fått utbetalning för studier andra halvåret 2010 redan under första halvåret 2010. Om den studerade eller skolan redan i juni gör klart att studier inte kommer att bedrivas enligt beslut som ligger till grund för utbetalningen kan beslut om återkrav gällande andra halvåret 2010 fattas redan då. Uppgiften att beslut tagits fram till och med juli 2015 gällde vid utsökning av återkravsbeslut i oktober 2015.

⁵⁹ Mer information i Bilaga 1 och utsökningresultat i Bilaga 4 tabell B3–B6.

⁶⁰ Avser samtliga beslut som var kända vid utsökning i oktober 2015. Det kan ha fattats beslut om återkrav för den utvalda gruppen efter det.

avbröt studierna än den var för dem som inte gjorde avbrott. För de studerande som gjort kursavbrott var andelen som fick beslut om återkrav högst bland studerande på gymnasienivå (29 procent). För de som gjort helt avbrott var andelen högst bland dem som kombinerade studier på grundläggande och gymnasialnivå (43 procent).

Tabell 4.3 Andel studiemedelstagare inom komvux höstterminen 2010 som fått beslut om återkrav, fördelat efter utbildningsnivå och typ av avbrott, andelar i procent

	Samtliga studerande	Studerande som gjort kursavbrott	Studerande som gjort helt avbrott
Grundläggande nivå	8,1	17,4	35,1
Gymnasialnivå	14,7	28,7	42,6
Grundläggande och gymnasial nivå	12,9	22,4	43,3
Övriga	12,4	13,8	35,7

4.3.3 Studieavbrott och minskad studieomfattning vanliga orsaker till återkrav

Ett beslut om återkrav kan ha flera olika orsaker. Den vanligaste orsaken till återkrav för beslut som avsåg studier på komvux höstterminen 2010 var minskad studieomfattning. Fyra av tio beslut om återkrav fattades på grund av denna orsak. Näst vanligast var återkrav som orsakats av att den studerande haft en inkomst högre än vad som är tillåtet för att få studiemedel. Nästan tre av tio återkravsbeslut hade denna orsak. Återkravsbeslut med orsaken studieavbrott stod för ungefär en femtedel av antalet beslut.

Tabell 4.4 Antal beslut om återkrav för samtliga studerande och för studerande som gjort helt avbrott på komvux andra halvåret 2010, fördelat på beslutsorsak

Beslutsorsak	Samtliga studerande		Studerande som gjort helt avbrott	
	Antal beslut	Andel	Antal beslut	Andel
Efterkontrollerad inkomst	2 127	27,1	0	0,0
Minskad studieomfattning	3 142	40,0	238	23,1
Inkomständring	220	2,8	3	0,3
Studieavbrott	1 544	19,7	725	70,5
Kontrollerad inkomst gällande tilläggs lån ¹	115	1,5	9	0,9
Övrigt	703	8,9	53	5,2
Totalt ²	7 851	100	1 028	100

¹ Tilläggs lån betalas ut till studerande som haft en årsinkomst på minst 415 procent av prisbasbeloppet kalenderåret närmast före studiernas början. Om en kontroll av inkomsten visar att inkomsten varit lägre än så krävs det utbetalda tilläggs lånet tillbaka genom återkrav.

² Antal beslut är fler än antalet personer då samma person kan få återkrav med mer än en beslutsorsak.

De som avbryter studierna helt är överrepresenterade bland dem som får återkrav, dvs. andelen som får återkrav är högre i denna grupp än vad den är för samtliga studerande på komvux. För dem som hade avbrutit helt var i stort sett samtliga av återkraven orsakade av studieavbrott eller ändrad studieomfattning. Även bland dem som inte avbrutit studierna helt var ändrad studieomfattningen en vanlig orsak till återkrav. Dessa individer fortsatte att studera med studiemedel i lägre omfattning än tidigare men hade under en period fått studiemedel som de inte hade rätt till, vilket då orsakade ett återkrav.⁶¹

4.3.4 Sämre betalningsförmåga hos studerande som avbryter studierna helt⁶²

De studerande som gör ett helt avbrott betalar tillbaka sina återkrav i lägre utsträckning än andra. I juni 2015 utgjorde de som helt avbrutit studierna en större andel av samtliga personer med återkrav än vid beslutstillfället. Detsamma gäller gruppens andel av det totala återkrävda beloppet. Det tyder på att de som gör ett helt avbrott har svårare att betala tillbaka sina återkrav än andra studerande.

Tabell 4.5 Antal personer med beslut¹ om återkrav och återkrävda belopp, samt andel för de som gjort helt avbrott, vid beslutstillfället och i juni 2015, andelar i procent

Tidpunkt	Antal personer			Belopp miljoner kronor		
	Samtliga studerande	Studerande som gjort helt avbrott	Andel som gjort helt avbrott	Samtliga studerande	Studerande som gjort helt avbrott	Andel för de som gjort helt avbrott
Vid beslut	5 495	1 022	19	34,3	7,7	22
Juni 2015	1 059	274	26	12,1	3,3	28

¹ Tabellen avser återkravsbeslut fattade under perioden juni 2010–juni 2011 för studerande på komvux andra halvåret 2010.

För att undersöka hur snabbt de som fått återkrav betalar tillbaka det som återkrävts har en separat analys gjorts utifrån det kvartal återkravsbeslutet fattades. För tre av de fyra undersökta kvartalen betalade de som gjort ett helt avbrott tillbaka sitt återkrav i lägre takt än de som inte gjort avbrott. Andelen personer som inte betalat tillbaka sin skuld minskar i högre takt än de obetalda beloppen, vilket gäller både för samtliga som fått återkrav för dem som gjort helt avbrott. Det visar att de som har höga återkravsbelopp betalar tillbaka i lägre takt.⁶³

4.3.5 Inkomsten kan vara en förklaring till att återkrav inte betalas

Tillgängliga inkomstuppgifter visar att de som avbryter studierna har något lägre inkomster än de som inte gör avbrott. Den största skillnaden är andelen som inte hade någon beskattningsbar inkomst överhuvudtaget. Av de studiemedelstagare på komvux som inte gjorde något studieavbrott under andra halvåret 2010 var det 9 procent som inte hade någon

⁶¹ Statistiken över återkravsbeslut visar att det finns personer som fått återkrav på grund av avbrott som inte avbrutit studierna helt enligt den definition som används i denna rapport. En anledning till detta kan vara att de avbrutit innan de hunnit påbörja studierna höstterminen 2010, vilket har lett till att det tidigare bifallsbeslutet har ändrats till ett avslagsbeslut. En annan anledning är att de inte fått något ändringsbeslut som säger att de avbrutit studierna men ändå fått återkrav med denna orsak.

⁶² Av de knappt 7 800 personer som fick återkrav var det 5 495 som fick beslut under perioden juni 2010 – juni 2011, som använts för att utreda återbetalningen av återkrav. Av dessa 5 495 var det 1 022 personer med helt avbrott och som jämförs med den totala gruppen, 5 495 personer.

⁶³ Se tabell B3–B6 i Bilaga 4

beskattningsbar inkomst för 2013. Motsvarande andelar för dem som avbröt en eller flera kurser och för dem som helt slutade att studera med studiemedel var 13 respektive 15 procent. De som gjorde någon form av studieavbrott var även överrepresenterade i de lägre inkomstgrupperna jämfört med dem som inte hade gjort något studieavbrott under terminen.

Tabell 4.6 Beskattningsbar inkomst 2013 för de med studiemedel för studier vid komvux under andra halvåret 2010, fördelat efter inkomst och typ av avbrott, antal personer och andelar i procent

Inkomst	Studera som inte gjort avbrott		Studera som gjort kursavbrott		Studera som gjort helt avbrott	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
0 kr	3 573	9	2 385	13	377	15
1 - 99 999 kr	7 702	20	4 348	24	558	23
100 000 - 199 999 kr	6 472	17	3 149	17	407	16
200 000 - 299 999 kr	7 300	19	2 854	16	327	13
300 000 - 399 999 kr	2 091	5	799	4	77	3
400 000 kr eller mer	371	1	169	1	13	1
Uppgift saknas ¹	10 510	28	4 557	25	709	29
Total	38 019	100	18 261	100	2 468	100

¹ Uppgift om inkomst saknas hos relativt många i denna grupp. Det förklaras av att inkomstuppgift hämtas från Skatteverket och det görs enbart för de personer som har lån hos CSN och de som får utbetalt studiemedel.

Inkomstuppgifter saknas för en relativt stor andel av dem som hade studiemedel för studier på komvux under andra halvåret 2010. För 28 procent av samtliga studerande saknas sådana uppgifter. Motsvarande andel för dem som gjorde kursavbrott och helt avbrott är 25 respektive 29 procent.

Trots att inkomstuppgifterna, med anledning av att det saknas uppgifter för relativt många studiemedelstagare, bör tolkas med försiktighet tyder resultatet på att det finns ett samband mellan studieavbrott och låg inkomst. Att de som gör studieavbrott har förhållandevis låga inkomster kan även vara en förklaring till att de har svårare att betala eventuella återkrav.

4.3.6 De som avbryter studierna helt hamnar oftare hos Kronofogden

De som inte betalar sitt återkrav och inte heller kommer överens med CSN om en betalningsplan hamnar oftast hos Kronofogdemyndigheten eller inkasso med sitt återkrav. Till Kronofogdemyndigheten görs inledningsvis en ansökan om ett så kallat betalningsföreläggande, vilket innebär att den som har en skuld får information om CSN:s ansökan och ges möjlighet att bestrida kravet. Därefter fastställs betalningsskyldigheten.

I ansökan om betalningsföreläggande har CSN angett vad som ska ske efter att betalningsskyldigheten fastställts:

- Utmätning inklusive fast egendom
- Utmätning exklusive fast egendom
- Ingen utmätning

Utmätning innebär att Kronofogdemyndigheten har rätt att ta de tillgångar som krävs för att kravet ska bli betalt. Det tredje alternativet innebär att CSN bedömt i samband med ansökan om betalningsföreläggande att det inte finns möjlighet till utmätning och att det därför räcker med att få betalningsskyldigheten fastställd.

Studierande som gjort helt avbrott är överrepresenterade bland dem som får sitt återkravs-ärendet överlämnat till Kronofogdemyndigheten, både för betalningsföreläggande och för utmätning. Förklaring till det är att denna grupp har svårare att betala sitt återkrav än övriga. I samband med betalningsföreläggande finns möjlighet att betala återkravet eller komma överens om en betalningsplan för att undvika att kravet går till utmätning. Möjligheten att betala hela kravet eller komma överens om en betalningsplan, som ofta kräver en större första betalning, bedöms som svårare för dem som gjort helt avbrott. Det genomsnittliga beloppet för de krav som lämnas vidare till Kronofogdemyndigheten eller inkasso är även högre för denna grupp än vad det är för samtliga studierande som fått sitt återkrav överlämnat.⁶⁴

Av dem som studerade vid komvux under andra halvåret 2010 och fick återkrav var det i september 2015, 1 273 personer som fortfarande inte hade betalat sitt krav. Totalt uppgick de obetalda beloppen till närmare 15 miljoner.

Tabell 4.7   Kravstatus för studierande på komvux andra halvåret 2010 och som hade återkrav kvar att betala i september 2015

Kravstatus	Samtliga studierande		Studierande som gjort helt avbrott		Genomsnittlig skuld	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Samtliga studierande	Studierande som gjort helt avbrott
Bevaka fordran/ CSN krav ¹	585	46	149	54	12 165	13 120
Kronofogde/ inkasso	219	17	42	15	13 594	12 792
Saknas ²	480	38	84	31	10 165	9 660
Total ³	1 273	101	274	100	11 762	12 057

¹ Kravstatus för bevaka fordran och CSN-krav har summerats. Andelen CSN-krav är låg, mindre än en tiondel för såväl antal som belopp i detta fall.

² Anledningen till att ett krav har statusen "Saknas" kan vara flera. En möjlig orsak är att CSN saknar adress den studierande. En annan orsak kan vara att CSN bedömt att den studierande inte kommer att kunna betala tillbaka återkravet och därmed avstått från att ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten.

³ En person kan ha fler än ett återkrav och dessa kan ha olika kravstatus.

Varje återkrav har en status, vilken visar hur återkravet hanteras. Av dem som gjort helt avbrott i studierna hade majoriteten statusen bevaka fordran i september 2015. Det innebär att de flesta i denna grupp hade fått sitt återkrav överlämnat till Kronofogdemyndigheten för

⁶⁴ Se Bilaga 4, Tabell B 7 för statistik om överlämnande till Kronofogdemyndigheten.

att få betalningsskyldigheten fastslagen. Dessutom kan de ha varit aktuella för utmätning under en period. Om utmätningen inte leder till att kravet blir betalt återtar nämligen CSN kravet från Kronofogdemyndigheten.

Andelen med ett kravärende hos Kronofogdemyndigheten eller inkasso var något lägre för dem som gjort helt avbrott än den var för samtliga som fått återkrav. Anledningen är troligen att det är vanligare att CSN väljer att inte gå vidare med utmätning efter att betalningsskyldigheten fastställts för dem som gjort helt avbrott. Därmed blir inte dessa ärenden liggande hos Kronofogdemyndigheten över tid.

5 Studieavbrott utifrån CSN:s perspektiv

5.1 Generella problem rörande studiemedel inom komvux

5.1.1 Studiestödet dåligt anpassat till vuxenutbildningen

I flera sammanhang har studiestödet kritiserats för att inte vara anpassat till de särskilda behov som finns inom vuxenutbildningen. Kritiken har framförallt gått ut på att studiestödssystemet är för stelbent i förhållande till den flexibilitet och individanpassning som eftersträvas inom vuxenutbildningen.⁶⁵ Detta får konsekvenser både för administrationen av studiestödet och för de studerandes möjligheter att forma sin utbildning.

För administrationen av studiestödet är svårigheten att bedöma studieomfattning och studietakt det största problemet. Den flexibilitet och individanpassning som är målet för komvux innebär att även studietid och studieupplägg uppvisar stora variationer. Det är dessutom vanligt att en studerande läser flera kurser eller utbildningar parallellt. Denna flexibilitet innebär även att studieplanen förändras ofta, exempelvis i form av att en studerande byter kurser, eller att studietiden eller omfattningen för kurser förändras. Samtliga dessa faktorer gör att det är svårt att bedöma studietakten för en studerande vid en viss tidpunkt, och därmed även hur mycket studiemedel han eller hon har rätt till. Detta är en situation som både medför ett omfattande arbete för CSN och svårigheter för de studerande att förstå hur mycket studiestöd de har rätt till.

Det är inte bara så att flexibiliteten i utbildningen innebär ett problem för CSN:s bedömning av rätten till studiestöd, studiestödets utformning påverkar dessutom utbildningen. Ett konkret exempel är att studiestödssystemets utformning ofta får styra planeringen av studierna för att de studerande på så sätt ska vara säkra på att de får studiemedel. I den så kallade GRUV-utredningen påpekas att det finns en överhängande risk att studerande inom komvux läser många kurser enbart för att få rätt till studiemedel.⁶⁶ Det är en slutsats som även får stöd intervjuer och i de beskrivningar som gjorts av komvuxföreträdare i denna rapport. Där framkommer det att de krav som ställs för att få studiemedel ibland blir avgörande för valet av kurser och att en del studerande känner sig tvingade att söka fler kurser för att få studiemedel. Att så kan vara fallet bekräftas även av den intervjuundersökning som genomförts. För att undvika att studiestödet får för stor inverkan på planeringen av studierna är det av största vikt att även den ekonomiska studievägledningen är välfungerande, vilket har påpekats även i andra sammanhang.⁶⁷

Studiestödet har över tid blivit mer enhetligt, en utveckling som skett parallellt med att vuxenutbildningen blivit alltmer individualiserad. Denna utveckling tar sig uttryck på olika sätt. Ett problemområde är att antalet studiemedelsveckor som en studerande har rätt till inte motsvarar behovet av studiestöd. Det tydligaste exemplet på detta är att många som planerar att studera på grundläggande nivå inom komvux får avslag på sin studiemedelsansökan för

---

⁶⁵ Se t.ex. SOU 2013:20.

⁶⁶ SOU 2013:20, s. 318.

⁶⁷ Se exempelvis SOU 2013:20 och CSN (2015b).

att antalet veckor har tagit slut.⁶⁸ Under 2014 var det 9 procent av dem som ansökte om studiemedel för studier på grundläggande nivå som fick helt eller delvis avslag på sin ansökan om studiemedel på grund av att de redan nyttjat maximalt antal veckor med studiemedel.⁶⁹ Den statliga GRUV-utredningen slår fast att veckobegränsningen är ett problem för många studerande och att problemet ofta beror på att tidigare utbildning är helt avgörande för antalet veckor som en studerande på grundläggande nivå kan få studiemedel.⁷⁰

5.1.2 Omfattande återbetalningsproblem för studerande på lägre nivåer

Ytterligare en problematisk aspekt av studiemedelsfinansierade studier inom komvux är att studiemedelstagare som läser på lägre nivåer oftare har problem att betala tillbaka studielån och återkrav av studiemedel. Ett exempel på problematiken är att en betydligt större andel av studerande på grundläggande och gymnasial nivå får sina återkrav och lån överrämnade till Kronofogdemyndigheten. Mest problematisk är situationen för studerande på grundläggande nivå. Tidigare undersökningar visar att så många som hälften av dem som tar lån för studier på grundläggande nivå får ett krav på återbetalning överfört till Kronofogdemyndigheten.⁷¹

CSN har i tidigare undersökningar även visat att många låntagare på grundläggande nivå skulle kunna få nedsättning av de belopp som de ska betala tillbaka. En relativt hög andel ansöker dock inte om att få beloppet nedsatt. Studerande på lägre nivåer förefaller därmed ha sämre möjligheter att tillvarata sina intressen genom att utnyttja de trygghetsregler som finns i studiestödsystemet.⁷²

5.2 Studieavbrott under perioder med studiestöd

5.2.1 Innebörden av ett studieavbrott varierar

Ett studieavbrott i CSN:s ögon innebär att studierna förändrats på något sätt. Den studerande kan själv bestämma sig för att avbryta studierna och meddela skolan, eller CSN direkt, att studierna har avbrutits. Från tidpunkten för avbrottet kan den studerande inte få studiemedel för de aktuella studierna.

Ytterligare en form av avbrott är när en elev är frånvarande från sina studier inom komvux i mer än tre veckor i följd. Vid så långvarig frånvaro anses den studerande ha avbrutit studierna och har därmed inte rätt till studiemedel från och med den första dagen i avbrottsperioden.

Det är även möjligt att en studerande avskiljs från sin utbildning av ett annat skäl än frånvaro eller eget avbrott, till exempel för att han eller hon inte kan tillgodogöra sig utbildningen. I dessa fall upphör rätten till studiemedel vid tidpunkten för avskiljandet.

Utbildningsanordnarna är skyldiga att meddela CSN om det sker förändringar i studierna som kan påverka rätten till studiemedel. Den faktiska orsaken till att en studerande har avbrutit en kurs går dock inte att avgöra utifrån de rapporter som lämnas till CSN. Det kan handla om att en studerande på eget bevåg valt att avbryta en kurs, men rapporten kan även

---

⁶⁸ Detta är ett problem som lyfts fram i den så kallade GRUV-utredningen (SOU 2013:20).

⁶⁹ CSN (2015a), s. 70, se även CSN (2010).

⁷⁰ Se SOU 2013:20, s. 317.

⁷¹ CSN (2010), se även SOU 2013:20.

⁷² CSN (2011).

vara en följd av att det studerande har varit frånvarande i mer än tre veckor och att skolan därför har därför har rapporterat avbrott.

5.2.2 Skolornas avbrottsrapportering påverkar konsekvenserna av avbrott

Då CSN är beroende av skolornas rapportering för att bedöma rätten till studiestöd är brister i rapporteringen problematiska. Det har tidigare uppmärksammats att det bland annat finns brister när det gäller tidpunkt för rapporteringen och rapporterat avbrottsdatum.

Utbildningsanordnarna ska rapportera avbrott omgående till CSN. Istället för att löpande rapportera in avbrott till CSN verkar många utbildningsanordnare göra en samlad rapportering vid fasta tidpunkter under året, exempelvis i slutet av varje termin. Dessutom förekommer det felaktigheter i rapporterade avbrottsdatum. Det är även möjligt att CSN kan få in en rapport om studier för en person som inte deltar i utbildningen, eller att en skola inte rapporterar ett avbrott trots att den studerande i praktiken inte längre studerar.⁷³

Brister i skolornas rapportering kan få stor inverkan på konsekvenserna både för den studerande och för CSN. En person kan exempelvis felaktigt rapporteras som studerande till CSN, vilket kan leda till att den studerande får studiemedel som sedan återkrävs. Om utbildningsanordnarna inte rapporterar avbrott till CSN kan det istället få till följd att den studerande vid en ny ansökan får avslag på grund av bristande studieresultat för en period då han eller hon egentligen inte har studerat.⁷⁴

Tidpunkten för rapporten kan även påverka konsekvenserna av avbrottet. Om en rapport kommer in långt efter att den studerande avbrutit studierna finns exempelvis ingen möjlighet för CSN att justera det som felaktigt betalats ut mot eventuella kommande utbetalningar. Om den kurs som avbrottet gäller är avslutad agerar inte heller CSN på nya rapporter från skolan, vilket kan få till följd att avbrottet uppmärksammas först när den studerande ska söka nya studiemedel.⁷⁵

Ett felaktigt avbrottsdatum kan exempelvis innebära att en studerande får studiemedel för en period då han eller hon i praktiken inte har studerat. I förlängningen kan det innebära att den studerande inte får nya studiemedel för att det saknas studieresultat för den period då studiemedel betalats ut.

5.2.3 Studerande har svårt att förstå konsekvenserna av avbrott

Både företrädande för komvux och de studerande som intervjuats vittnar om att det inte alltid är lätt att förstå reglerna för studiestödet och vad ett studieavbrott kan få för konsekvenser. Att det finns bristande kunskaper om studiestödet bland komvuxstuderande har även lyfts fram i andra sammanhang.⁷⁶

Flera informanter betonar vikten av att CSN informerar om hur studiestödet egentligen fungerar, till exempel vad som gäller vid lån och återbetalning och eventuell påverkan på ekonomin i framtiden.

---

⁷³ Se CSN (2015b).

⁷⁴ CSN (2015b).

⁷⁵ Ett arbete för att förändra denna hantering pågår för närvarande. Arbetet bedrivs inom ramen för en omfattande förnyelse av CSN:s handläggningssystem.

⁷⁶ Se t.ex. SOU 2013:20.

Jag är glad över att CSN finns, ni ger människor möjligheter till ett bättre liv. Men informationen måste bli tydligare. Det finns många som lider i det tysta, som inte förstår vilka möjligheter det finns och istället bränner ut sig för att jobba samtidigt som de studerar. Jag tycker det behövs mer information om den ekonomiska biten, om regler och möjligheter.

Återkrav av studiemedel är också ett område där en del studerande har svårt att förstå regelverket, inte minst i relation till studieavbrott. Informanterna kan här delas i två grupper, de som har förstått att det kan komma ett återkrav från CSN på grund av sitt avbrott, och de som inte alls varit beredda på detta.

Bland dem som inte har förstått att avbrottet får konsekvenser har man reagerat med chock och oro för hur man ska kunna betala tillbaka återkravet, då ekonomin ofta har varit väldigt ansträngd. En informant berättar:

Jag var väldigt ledsen över att ingen berättade för mig vad det skulle innebära att avbryta studierna, alltså att jag då skulle vara tvungen att betala tillbaka pengar till CSN. Det låg på mitt ansvar såklart att veta det men problemet är att jag inte är den typen av person som har koll på sådana saker, det tar tid för mig. /.../ Jag ringde CSN för att prata om återkravet och jag blev positivt överraskad över att det fanns folk som ville hjälpa mig, inte bara betala ut pengar och kräva tillbaka dom /.../ jag är jätteglad över det bemötande jag fick, även om jag mådde jättedåligt av situationen.

Liknande berättelser finns även hos andra informanter. Man har inte förväntat sig att avbrottet ska leda till problem med CSN, då de aldrig fått information om det eller inte förstått den information som finns på exempelvis CSN:s hemsida. Att en del elever har svårt att förstå innebörden av ett återkrav bekräftas även av företrädare för komvux, vilka påpekar att en förklaring kan vara att de har svaga kunskaper i svenska.

Ett studieavbrott innebär ofta att en studerande inte har uppnått tillräckliga studieresultat, vilket utgör ett hinder för att få nya studiemedel vid ett senare tillfälle. Företrädare för komvux beskriver att en del studerande har svårt att förstå betydelsen av ett avslag på grund av bristande studieresultat. Exempelvis uppfattar en del elever situationen som att det är skolan som inte har rapporterat in korrekta resultat trots att de själva verket inte tagit tillräckligt många poäng. En del har dessutom svårt att förstå innebörden av vad avsaknaden av ett visst antal poäng betyder i praktiken.

Ytterligare en aspekt som företrädarna för komvux lyfter fram är att det kan vara svårt för de studerande att förstå att de kan få återkrav samtidigt som de inte nått tillräckliga studieresultat. Till exempel berättar de att en del studerande efter samtal med CSN uppfattat att de kan få nya studiemedel när de betalat sitt återkrav, men sedan fått avslag på en ny ansökan på grund av bristande studieresultat och inte förstått varför.

5.2.4 CSN planerar att ändra prövningen av studieresultat för komvuxstuderande

Att många studerande har svårt att förstå den prövning av tidigare studieresultat som görs vid ansökan om studiemedel är känt inom CSN. Det är också en av anledningarna till att CSN har beslutat att genomföra ändringar i sin prövning av studieresultat för studier inom komvux. Ytterligare ett skäl är att det i viss mån är oklart om nuvarande hantering, som

innebär att CSN godkänner studieresultat på delar av kurser trots att de inte är betygsatta, ligger i linje med regler och praxis.⁷⁷

Den nya prövningen av studieresultat inom komvux, vilken innebär att endast betygsatta kurser godkänns, är planerad att införas under hösten 2016.⁷⁸ Under 2015 har CSN genomfört omfattande informationsinsatser riktade mot utbildningsanordnare inom komvux angående den nya prövningen och vikten av att rapportera på ett korrekt sätt.

Parallellt med CSN:s förändring av prövningen av studieresultat har regeringen även föreslagit en förändring av de nationella kurserna på grundläggande nivå inom komvux.⁷⁹ Förslaget innebär att nationellt utformade delkurser inom vissa ämnen ska införas. Syftet med förslaget är att undvika alltför omfattande kurser och öka flexibiliteten i utbildningen. En effekt av en sådan åtgärd kan även bli att studietiden, och därmed tiden med studiemedel, kan kortas. Om de föreslagna ändringarna genomförs skulle studerande som gör studieavbrott även lättare kunna återuppta studierna vid ett senare tillfälle. Kortare kurser skulle dessutom kunna innebära att CSN:s prövning av tidigare studieresultat blir mer lätthanterlig och tydlig.⁸⁰ Skolverket har för närvarande i uppdrag att utveckla kursplaner för de nationella delkurserna. Uppdraget ska redovisas senast 31 maj 2016.⁸¹

För närvarande pågår även andra aktiviteter med anknytning till studieravbrott inom komvux. Flera av dessa har till syfte att öka kunskapen om de studerandes behov och agerande, vilket i förlängningen kan bidra till förbättringar både för CSN och för studiemedelstagare inom komvux.

Det har sedan tidigare varit känt inom CSN att det finns studerande som förmodligen har rätt till nedsättning av belopp som ska betala tillbaka men som inte ansöker om detta. Även inom detta område arbetar CSN aktivt. För närvarande pågår ett arbete inom myndigheten som syftar till att öka kunskapen om varför vissa grupper av studerande inte ansöker om nedsättning och vilka åtgärder CSN kan vidta för att förbättra situationen.

CSN deltar även inom forskningsprojekt med syftet att nå kunskap om vad som skapar onödig efterfrågan i verksamheten, och där deltagande myndigheter i förlängningen ska kunna arbeta mer effektivt. För projektet har CSN valt studerande inom komvux som sitt fokusområde. Ett potentiellt förbättringsområde är att ärendehanteringens behöver förenklas, såväl utifrån CSN:s perspektiv som för skolor och studerande.

---

⁷⁷ Se avgörande från Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) den 11 mars 2011 (Dnr. 2011-00456.200.17).

⁷⁸ Orienteringskurser och individuella kurser kommer att vara undantagna och prövas enligt nuvarande praxis.

⁷⁹ Regeringens proposition 2014/15:85.

⁸⁰ Regeringens proposition 2014/15:85, s. 45–46.

⁸¹ Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Statens skolverk (enl. regeringsbeslut (2015-10-01)).

6 Avslutande diskussion

6.1 Orsaker till studieavbrott

6.1.1 Studieavbrott vanligare bland män

Studieavbrott inom komvux är vanligare bland män än vad det är bland kvinnor. Det gäller både för kursavbrott och hela avbrott, inom olika åldersgrupper och oberoende av utbildningsnivå.

Av dem som studerade med studiemedel inom komvux under höstterminen 2010 avbröt 32 procent en eller flera kurser. För männen var andelen 35 procent och för kvinnorna 31 procent. Skillnaden kvarstår även när andra faktorer tas i beaktande. I åldersgruppen 20–24 år, där de allra flesta studiemedelstagare inom komvux finns, och där även andelen kursavbrott är som högst, avbröt 37 procent av männen och 34 procent av kvinnorna en eller flera kurser. Den grupp där andelen kursavbrott var som allra högst var män som studerande med studiemedel på både grundläggande- och gymnasialnivå, 47 procent av dessa gjorde minst ett kursavbrott under höstterminen 2010.

Även bland dem som avbryter studierna helt är män överrepresenterade. Av de manliga studerande som fick studiemedel för studier inom komvux under höstterminen 2010 avbröt 5,4 procent studierna helt. Motsvarande andel för kvinnorna var 3,8 procent och för samtliga studerande 4,3 procent. Oberoende av ålder och utbildningsnivå var andelen hela avbrott högre för män än för kvinnor. Högst andel (7,1 procent) som helt avbröt studierna fanns i gruppen män som läste på grundläggande nivå.

Att skillnaderna mellan kvinnor och män kvarstår även när andra faktorer tas i beaktande leder till slutsatsen att faktorer kopplade till kön är viktiga för att förklara studieavbrott. Det finns dock inget entydigt svar på frågan om varför män avbryter studierna i högre utsträckning än kvinnor. En möjlig förklaring är att män generellt lyckas sämre i sina studier än kvinnor. I enkätundersökningen angav också en betydligt högre andel av männen än av kvinnorna att studierna var den huvudsakligen orsaken till studieavbrottet. Att manliga studerande lyckas sämre i studierna och oftare gör studieavbrott går dessutom igen oavsett ålder och utbildningsnivå.⁸²

6.1.2 Betydelsen av utbildningsnivå varierar

Det finns inget entydigt mönster som visar att studieavbrott generellt är vanligare på vissa utbildningsnivåer än på andra. Av dem som studerade med studiemedel inom komvux höstterminen 2010 var andelen kursavbrott högst i den grupp som läste både på grundläggande och på gymnasial nivå. För dem som helt avbröt studierna var andelen högst bland dem som enbart studerade på grundläggande nivå under terminen.

Rapportens resultat överensstämmer till viss del med statistik från andra källor. Skolverkets statistik⁸³ över kursdeltagare visar att avbrott är vanligare på kurser på grundläggande nivå, vilket överensstämmer med det faktum att hela avbrott bland studiemedelstagare är vanligast

---

⁸² Exempelvis presterar män sämre än kvinnor både inom högskola och universitet, se Universitetskanslersämbetet (2014), och inom grund- och gymnasieskolan, se Skolverket (2015).

⁸³ Skolverket (2015).

på grundläggande nivå. Det förklarar dock inte varför de som kombinerar studier på grundläggande och gymnasial nivå gör kursavbrott oftare än andra. En tänkbar förklaring är att de som kombinerar studier på flera olika nivåer förmodligen även läser fler kurser än andra. Fler kurser skulle kunna innebära mer omfattande ändringar i studieplanen och därmed även fler kursavbrott. Om det förhåller sig på detta sätt är dock inte klarlagt. En annan möjlig förklaring är att vuxenutbildningen på många håll är uppbyggd efter att kurser ska läsas i en viss ordning, vilken kan försvåra för dem som vill läsa på grundläggande och gymnasial nivå parallellt.⁸⁴

6.1.3 Typ av studiestöd har betydelse för andelen som avbryter

Det finns ett samband mellan typ av studiestöd och andelen som avbryter, både för kursavbrott och hela avbrott. De som har studiemedel med den högre bidragsnivån avbryter mer sällan studierna än de som har studiebidrag på generell nivå. Detta gäller både kursavbrott och hela avbrott.

Studierande som tar studielån avbryter oftare studierna helt jämfört med andra studierande. Dock gäller detta främst män, för kvinnliga studierande är skillnaden i andelen som avbryter studierna helt i stort sett obefintlig mellan låntagare och icke-låntagare.

Att det finns ett samband mellan typ av studiestöd och hur vanligt det är att en studierande avbryter studierna har förmodligen en koppling till de studerandes ekonomiska situation. Den högre bidragsnivån ger med stor sannolikhet bättre ekonomiska förutsättningar för att studera, vilket skulle kunna förklara att studieavbrott är mindre vanligt i denna grupp. Totalbeloppet blir dock detsamma oavsett bidragsnivå för de studierande som väljer att ta lån, vilket indikerar att det även finns andra förklaringar till skillnaderna. Att män som tar studielån oftare avbryter studierna kan möjligen förklaras av att män mer sällan kan få ekonomiskt stöd från en partner, vilket tidigare undersökningar visat. Den lägre andelen avbrott för studierande som har det högre bidraget kan delvis förklaras av att det ofta betalas ut till studierande som är äldre, vilka också avbryter studierna mer sällan.

6.1.4 Studiestödet är sällan den huvudsakliga orsaken till avbrott

Få studierande som har avbrutit studierna helt anser att studiestödet är den huvudsakliga orsaken till avbrottet. Enligt den enkätundersökning som genomförts anser endast 4 procent av respondenterna att studiestödet var den viktigaste förklaringen till att de avbröt studierna. Det främsta skälet till avbrott var istället personliga orsaker, hela 55 procent av respondenterna ansåg att det var den huvudsakliga orsaken till att de gjort avbrott i studierna. Ungefär en femtedel ansåg att avbrottet främst kunde förklaras av studierelaterade orsaker och lika många menade att avbrottet huvudsakligen orsakats av arbetsrelaterade faktorer.

Trots att väldigt få studierande menade att studiestödet var den huvudsakliga orsaken till att de avbrutit studierna var det betydligt fler som menade att specifika aspekter av studiestödet ändå hade haft stor betydelse för avbrottet. Exempelvis uppgav 25 procent av dem som avbröt studierna helt under höstterminen 2014 att studiemedlet inte täckte deras utgifter och att detta hade haft stor betydelse för avbrottet.

Även om studiestödet är långt ifrån den viktigaste förklaringsfaktorn bakom studieavbrott är det viktigt att ta fasta på att utformningen av studiestödssystemet påverkar valet att avbryta studierna. Utöver att beloppen inte anses tillräckligt höga finns ytterligare aspekter som är betydelsefulla för valet att avbryta studierna, exempelvis en ovilja att skuldsätta sig. De

⁸⁴ Denna kritik har bland annat förts fram i SOU 2013:20.

intervjuer som genomförts understrycker att det finns en skepsis mot att låna för studier inom komvux och att det påverkar den ekonomiska situationen för studerande, vilket i sin tur kan bidra till att studerande väljer att avbryta studierna.

6.1.5 Olika orsaker till studieavbrott bland kvinnor och män

Kvinnor och män skiljer sig åt när det gäller skälen för att avbryta studierna. För både män och kvinnor var personliga orsaker den främsta förklaringen till studieavbrott. Bland kvinnorna var dock andelen som angett personliga skäl som den huvudsakliga orsaken betydligt högre än bland männen. Exempelvis uppgav en högre andel av kvinnorna än av männen att egen sjukdom hade stor betydelse för studieavbrottet. Att få barn var också ett betydligt viktigare skäl till att avbryta studierna för kvinnor jämfört med män.

Män var överrepresenterade bland dem som uppgav att studieavbrottet huvudsakligen hade orsakats av studierelaterade faktorer. Studierna var den huvudsakliga orsaken till avbrottet för 26 procent av männen. Motsvarande andel för kvinnorna var 16 procent. Flera studierelaterade faktorer var också mer betydelsefulla för män än för kvinnor. Till exempel uppgav en högre andel av männen jämfört med av kvinnorna att felval av kurser samt bristande stöd från lärare hade haft stor betydelse för valet att avbryta studierna.

6.2 Konsekvenser av studieavbrott

6.2.1 Studieavbrott påverkar framtida studier

Ett studieavbrott är en indikation på hur de framtida studierna med studiemedel kommer att se ut. De studerande som avbryter studierna lämnar studiemedelssystemet i snabbare takt än vad studerande som inte avbryter studierna gör. De som har gjort avbrott får dessutom oftare avslag på en ny ansökan om studiemedel.

Många studerande inom komvux slutar relativt tidigt att studera med studiemedel. Av de studerande som fick studiemedel under höstterminen 2010 var det 40 procent som fortfarande läste med studiemedel ett år senare. Efter fyra år var motsvarande andel 16 procent. Anledningen till att många studerande inom komvux slutar att studera med studiemedel kan vara flera. En möjlig förklaring är begränsningar i antalet veckor som en studerande kan få studiemedel.

De som gör ett helt avbrott lämnar studiestödssystemet i snabbare takt än andra. Ett år efter avbrottet var det bara knappt en femtedel av dem som gjort ett helt avbrott som hade studiemedel, vilket var hälften så många som bland samtliga studerande. När det gäller kursavbrott var sambandet med framtida studier mindre tydligt. Andelen av dem som gjorde kursavbrott som studerande med studiemedel under efterföljande terminer avvek inte nämnvärt från motsvarande andel bland samtliga studerande.

Det är vanligare att de som gör studieavbrott får avslag på en ny ansökan om studiemedel än vad det är för studerande generellt. Både avslag på grund av obetalda återkrav och avslag på grund av bristande studieresultat är vanligare bland dem som tidigare gjort studieavbrott. Andelen som fick avslag på sin studiemedelsansökan utifrån dessa skäl var också högre för dem som avbrutit studierna än den var för komvuxstuderande generellt. Detta gällde både för dem som gjort kursavbrott och för dem som avbrutit studierna helt.

Både för samtliga studerande och för dem som gjort studieavbrott var det en betydligt högre andel som hade fått avslag på grund av bristande resultat än det var som hade fått avslag på

grund av obetalda återkrav. För samtliga studiemedelstagare inom komvux under höstterminen 2010 hade 16 procent fått minst ett avslag på grund av bristande studieresultat inom fyra år efter avbrottet, för dem som gjort kursavbrott var motsvarande andel 22 procent och för dem som helt avbrutit studierna var andelen 24 procent.

6.2.2 Studieavbrott medför ofta återkrav

De som avbryter studierna är överrepresenterade bland dem som får återkrav av studiemedel. Detta gäller både för dem som gör kursavbrott och för dem som gör helt avbrott. Beslut om återkrav är även vanligare bland män än vad det är bland kvinnor, både bland de studerande som avbryter studierna i någon form och bland de studerande som inte gör avbrott.

Av de komvuxstuderande som gjorde ett helt avbrott under höstterminen 2010 fick 40 procent ett återkrav. De återkravsbeslut som fattades för dessa personer avsåg i huvudsak återkrav på grund av avbrott (71 procent av besluten) och minskad studieomfattning (23 procent av besluten).

Minskad studieomfattning var en vanlig orsak till återkrav även bland dem som inte gjorde ett helt avbrott. För fyra av tio fattade återkravsbeslut avseende studier inom komvux höstterminen 2010 var orsaken minskad studieomfattning. Endast 8 procent av dessa beslut avsåg en person som hade avbrutit studierna helt. Återkrav som kan kopplas till en förändring av studierna var alltså relativt vanligt även bland de studerande som inte gjorde ett helt avbrott.

Det har i andra sammanhang påpekats att studiestödssystemet inte är helt och fullt anpassat till de förhållanden som råder inom vuxenutbildningen. En aspekt som lyfts fram är att studerande kan känna sig tvingade att läsa fler kurser än vad de egentligen klarar av enbart för att få rätt till studiemedel. Det är också en slutsats som delvis stöds av resultaten i denna rapport. Om valet av kurser påverkas av kraven för att få studiemedel snarare än det individuella utbildningsbehovet är det inte omöjligt att det också har en påverkan på hur väl de studerande lyckas i studierna. I förlängningen kan detta även vara en förklaring till att avbrott och minskad studieomfattning är två av de vanligaste orsakerna till återkrav för studiemedelstagare inom komvux.

6.2.3 De som gör avbrott har svårare att betala återkrav

De studiemedelstagare som avbryter studierna helt får inte bara återkrav i högre utsträckning än andra studerande, de har också generellt svårare att betala återkraven. Vid beslutstillfället avsåg 19 procent av de återkravsbeslut som rörde höstterminen 2010 studerande som hade avbrutit studierna helt. Av de återkrav som fortfarande var obetalda i juni 2015 avsåg 26 procent denna grupp, vilket visar att dessa personer generellt hade större problem att betala tillbaka det som återkrävts.

En möjlig förklaring till att de som avbryter studierna och får återkrav har svårare att betala återkravet är att de har lägre inkomster. De inkomstuppgifter CSN har tillgång till visar också att de som avbrutit studierna är överrepresenterade bland dem med låg inkomst.

De personer som inte betalar tillbaka sitt återkrav överlämnas i regel till Kronofogdemyndigheten. Även i denna grupp är de studerande som helt avbryter studierna överrepresenterade.

6.3 Studieavbrott utifrån CSN:s perspektiv

6.3.1 Viktigt att rapportering av studieavbrott fungerar

För att CSN ska kunna hantera studieavbrott under perioder med studiestöd på bästa sätt är det viktigt att myndigheten har korrekta och aktuella uppgifter om studiemedelstagarnas studier. Den främsta källan till sådan kunskap är skolornas rapportering till CSN. Om rapporteringen inte fungerar får det inte bara konsekvenser för CSN utan även för de studerande som avbryter studierna.

Det är viktigt att utbildningsanordnare rapporterar in studieavbrott till CSN så tidigt som möjligt. Tidigare undersökningar visar att skolor i många fall rapporterar in studieavbrott långt efter själva tidpunkten för avbrottet. Sen rapportering kan få negativa konsekvenser i form av att den studerande får studiemedel utbetalt som han eller hon inte har rätt till, vilket ofta leder till återkrav. Då många som får återkrav på grund av avbrott har svårt att betala återkraven är det därför av största vikt att rapporteringen görs löpande.

Även felaktiga eller utblivna rapporter kan få negativa konsekvenser för den studerande. Tidigare studier har exempelvis visat att det förekommer att avbrott rapporteras in med ett avbrottsdatum som ligger senare än tidpunkten för det faktiska avbrottet. Detta leder till att CSN kan betrakta en person som studerande, och betala ut studiemedel, trots att han eller hon inte deltar i studier. Konsekvenserna av detta kan bli att den studerande nekas studiemedel vid ett senare tillfälle eftersom det saknas tillräckliga studieresultat för den period som CSN har betalat ut studiemedel för.

Det är inte bara brister i skolornas rapportering som kan leda till negativa konsekvenser för de studerande, i vissa fall fördröjs hanteringen av studieavbrott av CSN:s rutiner. I dagsläget hanterar CSN bara rapporter från skolor inom komvux fram till och med tre veckor efter det att en kurs har avslutats. Denna rutin leder till att elever kan rapporteras för avbrott utan att det påbörjas en utredning om eventuella konsekvenser i form av återkrav eller liknande. Avbrottet hanteras inte förrän den studerande återkommer med en ny ansökan om studiemedel, vilket kan vara långt senare.

6.3.2 Kunskaper om konsekvenser av avbrott måste förbättras

Studieavbrott kan leda till negativa konsekvenser, till exempel i form av återkrav eller avslag på grund av bristande studieresultat vid ny ansökan om studiemedel. Både i denna rapport och i tidigare undersökningar framkommer att studerande inte sällan har dåliga kunskaper om vilka konsekvenser ett studieavbrott kan medföra och vad som förväntas av dem för att de ska kunna få studiemedel igen.

Såväl studerande själva som företrädare för komvux vittnar i denna rapport om att långt ifrån alla förstår att ett studieavbrott kan leda till ett återkrav, eller vad det innebär att få ett återkrav och hur det påverkar möjligheten att få studiemedel i framtiden. En av informanterna i den intervjuundersökning som genomförts berättar exempelvis att hon överhuvudtaget inte hade förstått att hennes studieavbrott skulle innebära ett återkrav.

Studerande som avbryter studierna har ofta inte uppnått tillräckliga studieresultat för den period som de har haft studiemedel. För att beviljas nya studiemedel krävs att den studerande tar igen de resultat som saknas, eller att det finns särskilda skäl till att tillräckliga resultat inte uppnåtts. Rapporten visar att avslag på grund av bristande studieresultat är vanligare bland dem som gjort studieavbrott än vad det är bland andra studerande.

Komvuxföreträdare uppger även att det finns studerande som inte fullt ut förstår vad det innebär att få avslag på grund av bristande studieresultat och vad de ska göra för att kunna få nya studiemedel igen.

I en tidigare undersökning från CSN⁸⁵ har det uppmärksammats att studerande inom komvux har särskilt svårt att återkvalificera sig för studiemedel, det vill säga att ta igen de studieresultat som fattas. Undersökningen indikerar att skälen till att många inom komvux inte återkvalificerar sig bland annat är att många läser omfattande kurser och att de har svårt att klara sig ekonomiskt utan studiemedel. Den här rapporten indikerar att komvux-studerande inte heller alltid förstår vad det innebär att få avslag på grund av bristande resultat efter att ha avbrutit studierna.

6.3.3 Förändringsarbete pågår men det finns mer att göra

Flera av de problem som lyfts fram i denna rapport är kända sedan tidigare. Att studerande på grundläggande nivå avbryter studierna oftare än andra och att man inom denna grupp har svårt att betala tillbaka återkrav har till exempel uppmärksammats i såväl statliga utredningar⁸⁶ som i rapporter från CSN⁸⁷. Ett antal åtgärder, exempelvis i form av förändringar av regelverk och praxis har även initierats med utgångspunkt i denna kunskap.

Under hösten 2016 planerar CSN att förändra prövning av studieresultat inom komvux. Förändringen är delvis motiverad av att reglerna ska bli enklare att förstå för de studerande och innebär att CSN som grundregel enbart kommer att godta studieresultat från betygsatta kurser. Då många kurser inom komvux är långa bör CSN:s ändrade prövning kompletteras med åtgärder som gör kurserna kortare. Om detta inte sker kommer många studerande få det svårt att redovisa tillräckliga studieresultat och därmed även att få nya studiemedel.

För vuxenutbildning på grundläggande nivå, där kurserna är som mest omfattande, pågår ett arbete med att ta fram nya nationella delkurser. För närvarande arbetar Skolverket med att ta fram ett förslag till utformning av dessa kurser. CSN har även genomfört stora informationsinsatser om hur skolorna på bästa sätt kan anpassa sin planering av kurser för att det ska fungera så bra som möjligt med den nya prövningen.

En annan grupp som uppmärksammats inom CSN är personer som har rätt till nedsättning av de belopp som de är skyldiga att betala in men som inte skickar in en ansökan om detta. Det har tidigare framkommit att det är särskilt vanligt att man inte skickar in en ansökan om nedsättning bland dem som tidigare studerat på grundläggande nivå. För närvarande pågår ett arbete inom CSN för att öka kunskaperna om denna grupp.

Trots att en del åtgärder redan vidtagits, för att studiestödet och vuxenutbildningen ska fungera bättre tillsammans och för att fler studerande ska förstå regelverket, finns mer att göra. Det är problematiskt att studieavbrott ofta leder till återkrav och att de som får återkrav efter ett avbrott generellt har svårare att betala tillbaka återkravet än andra. Ett studieavbrott kan även innebära ett hinder för att få studiemedel i ett senare skede. Det har, såväl i denna rapport som i andra sammanhang, framkommit att studerande inom komvux inte alltid förstår konsekvenserna av ett avbrott. Därför är det angeläget att CSN arbetar för att säkerställa att det finns tillräckliga kunskaper bland de studerande om vad ett avbrott kan leda till,

---

⁸⁵ CSN (2015e).

⁸⁶ SOU 2013:20.

⁸⁷ Se t.ex. CSN (2010).

både i form av ekonomiska konsekvenser och i form av möjligheten att få studiemedel i framtiden.

Referenser

- CSN (2009). *Vuxenstuderandes ekonomiska och sociala villkor, del 1. Sammaställning av resultat och analys*. CSN, september 2009. Dnr 2009-2189-6097.
- CSN (2010). *Studiemedel till studerande på grundskolenivå*. CSN, november 2010. Dnr 2010-2189-8232.
- CSN (2011). *Annuitetslån för studier – tio år efter studiestödsreformen*. Dnr 2010-2189-9065.
- CSN (2014a). *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2013*. CSN rapport 2014:1. Dnr 2013-219-9817.
- CSN (2014b). *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2013. Tabellbilaga*. CSN rapport 2014:1. Dnr 2013-219-9817.
- CSN (2014c). *Den ekonomiska situationen för studiemedelstagare med barn*. CSN rapport 2014:3.
- CSN (2015a). *Studiestödet 2014*. CSN rapport 2015:2. Dnr 2014-100-8975.
- CSN (2015b). *Uppdrag att informera skolhuvudmän och utbildningsanordnare om avbrottsrapportering inom kommunal vuxenutbildning*. Dnr 2014-100-5134.
- CSN (2015c). *Studiestödsnyttjande 2014*. CSN rapport 2015:3. Dnr 2014-100-8975.
- CSN (2015d). *Studiestödsnyttjande 2014. Tabellbilaga*. CSN rapport 2015:3. Dnr 2014-100-8975.
- CSN (2015e) *Förändrad studieresultatprövning – effekter av ändrade regler för rätt till studiemedel*. CSN rapport 2015:6. Dnr 2015-219-6296.
- Högskoleverket (2010). *Orsaker till studieavbrott*. Högskoleverkets rapportserie, Rapport 2010:23 R
- Skolverket (2012a). *Redovisning av uppdrag om avbrott i vuxenutbildningen*.
- Skolverket (2012b). *Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå. En studie av nationell statistik och kommunal praktik*. Rapport 372.
- Skolverket (2012c). *Attityder till vuxenutbildningen 2012. Elevernas och lärarnas attityder till vuxenutbildningen*. Rapport 389.
- Skolverket (2015). *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2014*. PM.
- SOU 2013:20. *Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – en översyn för ökad individanpassning och effektivitet*.
- Stenberg, Anders (2008), ”Hur påverkar gymnasialt komvux inkomster och vidare studier?”, i *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 14, nr 1, våren 2008.

Bilagor

Bilaga 1 – Registerstudie

Undersökningspopulation

Undersökningspopulationen för registerstudien var samtliga studerande som fått studiemedel för studier inom komvux under höstterminen 2010. För dessa kontrollerades vilka som hade en giltig avbrottsrapport, dvs. de som hade gjort kursavbrott, samt vilka som hade fått ett tidigare beslut om studiemedel ändrat på grund av avbrott eller minskad studieomfattning, dvs. som hade gjort ett helt avbrott.

Syftet med att utgå från dem som studerande med studiemedel inom komvux under höstterminen 2010 har varit att det ska vara möjligt att följa samma individer över tid. Valet av tidpunkt innebär att studieavbrotten gjorts relativt långt tillbaka i tiden. Registerstudien har dock kompletterats med en enkätundersökning riktad mot studerande som avbrutit studierna under höstterminen 2014 (se Bilaga 2).

Antalet i undersökningspopulationen som gjort kursavbrott och helt avbrott skiljer sig från det totala antalet studerande i dessa båda kategorier. En anledning är att ett antal individer hade gjort kursavbrott och helt avbrott utan att ha hunnit få studiemedel utbetalt, vilket var ett av kriterierna för utsökningen av populationen. Dessutom rensades studerande som var yngre än 20 år och studerande som saknade uppgift om utbildningsnivå bort.

Det finns personer som har fått ett tidigare beslut ändrat för att de avbrutit studierna eller ändrat studieomfattning, men som inte finns med bland dem som gjort ”helt avbrott” enligt undersökningens definition. Anledningen till att dessa inte finns med i undersökningsgruppen är att de avbrutit innan de hunnit börja studera under hösten men ändå fått studiemedel utbetalt. Det aktuella beslutet har då ändrats till avslag. En annan orsak till att det saknas personer i undersökningen är att ett tidigare ändringsbeslut har ändrats ytterligare en gång och fått en annan beslutstext än avbrott. Dessa personer ingår inte den grupp som i rapporten benämns som studerande som har gjort helt avbrott då de fattade besluten gör att det inte går att få fram tillförlitliga uppgifter för analysen.

Det finns dessutom personer som inte har fått något beslut som säger att de förlorat rätten till studiemedel på grund av avbrott eller minskad studieomfattning, men som ändå har fått studiemedel återkrävda med beslutsorsaken ”avbrott”. Anledningarna kan vara flera, t.ex. att beslutet om rätt till studiemedel är fattat utifrån att skolan ändrat utbildningens längd men att återkravsbeslutet har fattats med orsaken avbrott. Dessa personer är inte med i den grupp som gjort ”helt avbrott” enligt rapportens definition. Även här är anledningen att det inte går att få fram uppgifter för analysen för denna grupp.

Sammantaget innebär detta att antalet som avbrutit studierna helt underskattas något i rapporten. Samtidigt har avgränsningen varit nödvändig för att kunna analysera en del av rapportens frågeställningar.

Totalt bestod undersökningspopulationen av 57 038 individer. Av dessa hade 18 261 gjort kursavbrott och 2 468 avbrutit studierna helt. Ett antal ytterligare variabler, t.ex. ålder, kön och typ av studiestöd, togs även fram för undersökningspopulationen.

Genomförande

Orsaker till studieavbrott

Den registerbaserade analysen av orsakerna till studieavbrott har gjorts genom att jämföra andelen som gjort kursavbrott respektive helt avbrott mellan olika grupper av studerande. Gruppindelningen har gjorts utifrån ett antal bakgrundsvariabler.

Denna analys har kompletterats med en enkätundersökning (se Bilaga 2) och en intervjuundersökning (se Bilaga 3).

Framtida studier med studiemedel

Konsekvenserna av studieavbrott på framtida studier har analyserats genom att kontrollera om individerna i undersökningspopulationen har haft studiemedel under de närmast följande terminerna efter avbrottet. En sådan kontroll har gjorts för perioden vårterminen 2011–höstterminen 2014. Det har även noterats för vilken nivå de studerande beviljats studiemedel. En jämförelse har sedan gjorts mellan de studerande som avbrutit studierna och samtliga studerande när det gäller förekomsten av studiemedel under undersökningsperioden.

Det har även kontrollerats om individerna i undersökningsgruppen har fått avslag på en ny studiemedelsansökan efter höstterminen 2010. De avslag som inkluderats i kontrollen är avslag på grund av att den studerande har fler än ett obetalt återkrav och avslag på grund av bristande studieresultat. Kontrollen har gjorts för perioden vårterminen 2011–höstterminen 2014 och det har inte tagits någon hänsyn till vilken del av perioden avslagen avser eller om en person har fått ett eller flera avslag. En jämförelse har sedan gjorts mellan de studerande som avbrutit studierna och samtliga studerande när det gäller förekomsten av avslagsbeslut under undersökningsperioden.

Återkrav av studiemedel

Samma undersökningspopulation har även varit utgångspunkten för analysen av återkrav. När det gäller analysen för samtliga återkravsbeslut har de registerbaserade utsökningarna använts för olika jämförelser. I jämförelserna har både antal och andelar använts för såväl samtliga som fått återkravsbeslut, som för dem som gjort kursavbrott och helt avbrott och som dessutom fått beslut om återkrav. Det har även gjorts jämförelser mellan olika utbildningsnivåer och mellan kvinnor och män.

Beslut om återkrav för de som studerade på komvux under andra halvåret 2010 har fattats under en lång tidsperiod. För att göra bedömningen av betalningen av återkrav så tillförlitlig som möjligt har vissa beslutsperioder analyserats separat.

För att ge en rättvisande bild över i vilken omfattning ett återkrav återbetalas har utsökning gjorts för en begränsad tidsperiod, dvs. beslut som fattats från och med juni 2010 till och med juni 2011. Under denna period har utsökningen fördelats på fyra grupper för att minska tidsperioden ytterligare. Grupperna har fördelats utifrån vilket kvartal som beslut har tagits, det tredje (inklusive juni 2010) och fjärde kvartalet 2010 samt det första och andra kvartalet 2011. För att undersöka betalningsomfattningen gällande återkrav för andra halvåret 2010 har utsökning av återstående återkrav, när det gäller såväl antal personer som skuld, gjorts vid fyra tidpunkter som tidsmässigt ligger lika långt från datum för senaste beslut i var och en av de fyra grupperna. Utsökningen har gjorts i månad 1, 6, 21 och 45 efter det att senaste beslut fattats och omfattar såväl totalen, det vill säga de av de 57 000 som hade studiemedel för studier på komvux som fått beslut om återkrav under någon av dessa tidsperioder, som den del av dessa som fått återkrav efter helt avbrott. Samma utsökning har även gjorts vid en

femte tidpunkt. Då har samma tidpunkt, juni 2015, används för alla fyra grupper. I rapporten redovisas enbart en tabell som visar totalen av hur återkrav återbetalas. En summering av dessa fyra beslutsperioder är olämplig då samma person kan ha fler än ett beslut, och då inte sällan i skilda tidsperioder⁸⁸.

---

⁸⁸ I och med att samma person kan få beslut om återkrav vid fler än ett tillfälle förekommer här viss dubbelräkning om de olika grupperna summeras (5 525 personer för totalen respektive 1 027 personer för de som inte längre har rätt till studiemedel). Därigenom skulle även skulden bli missvisande vid en summering då den tas med vid fler tillfällen för personer med beslut i mer än ett kvartal. Resultat av utsökningarna presenteras i Bilaga 4, tabell B 3–B 6.

Bilaga 2 – Enkätundersökning

Analysen i denna rapport baseras delvis på en enkätundersökning som skickats ut till studerande som avbrutit studierna helt. I denna bilaga redogörs mer utförligt för genomförandet och analysen av resultaten från denna undersökning.

Undersökningspopulation

Enkäten riktades till de studerande som avbrutit studierna eller minskat sin studieomfattning i en sådan utsträckning att de inte längre hade rätt till studiemedel för sina studier inom komvux, dvs. det som i denna rapport benämns som helt avbrott.

Följande kriterier användes för att söka ut dessa personer ur CSN:s register:

- Studerande som läst med studiemedel inom komvux höstterminen 2014
- Studerande som på grund av studieavbrott fått en ändring av tidigare beslut som innebär att de inte längre hade rätt till studiemedel
- Beslut fattat senast 2015-03-31
- Personen har inte sekretesskydd
- E-postadress tillgänglig i CSN:s register

Sammantaget uppgick populationen till 2 075 individer. Det totala antalet personer som helt slutade att studera med studiemedel uppgick till drygt 3 000 personer, vilket innebär att ett antal av dessa har rensats bort från urvalet. Det stora flertalet av de bortsorterade personerna (900 individer) togs bort utifrån kriteriet om att ett beslut om avbrott ska vara fattat senast 2015-03-31. Anledningen till att de som fått ett sent beslut rensade bort var det inte skulle ha gått för lång tid mellan avbrott och beslut, och att personerna skulle ha fått beslutet innan enkäten. Ytterligare ett hundratal personer togs bort från populationen med anledning av att de hade sekretesskydd eller att de saknade e-postadress.

Genomförande

Samtliga personer i populationen fick enkäten skickad till sig i elektronisk form. Respondenterna fick besvara enkäten via ett webbgränssnitt och hade möjlighet att välja att besvara enkäten på engelska.

Enkäten skickades ut den 11 augusti 2015. Sammantaget skickades tre påminnelser ut. Utskickerna för påminnelserna gjordes 18 augusti, 25 augusti och 2 september.

Följebrev och enkät redovisas nedan.

Svarsfrekvens, bortfall och viktning

Av de 2 075 personer som fick enkäten skickad till sig valde 580 att besvara enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 28 procent. Av dessa uppgav 55 personer att de inte hade avbrutit någon kurs under höstterminen 2014. Det innebär att analysen har baserats på svar från 525 personer.

Ett stickprov av de 55 personer som uppgett att de inte avbrutit sina studier under höstterminen 2014 har kontrollerats i CSN:s register. Samtliga individer som kontrollerats

hade avbrutit studierna under hösten 2014. En möjlig förklaring till att de ändå uppgett att de inte hade avbrutit kan vara att de missförstått frågan.

Vissa grupper av studerande var överrepresenterade i bortfallet. För att resultaten såväl som möjligt ska spegla populationen har resultatet viktats utifrån ett antal bakgrundsvariabler. Viktingen har gjorts genom verktyget Rake Weights i statistikprogrammet SPSS. Fördelningen är hämtad från den totala populationen och de variabler som använts vid viktningen har varit ålder, kön, utbildningsnivå och om den studerande har haft studielån eller inte.

Även om viktningen av resultatet gör att resultatet speglar sammansättningen av populationen utifrån tillgängliga bakgrundsvariabler finns naturligtvis en risk att de personer som valt att besvara enkäten på ett systematiskt sätt skiljer sig från dem som inte svarat. Där det varit möjligt har därför resultaten från enkäten jämförts med resultatet i andra undersökningar. Där sådana jämförelser görs i rapporten anges även källan.

Det har även gjorts en kontroll av om det finns skillnader mellan svaren för de respondenter som har besvarat enkäten tidigt och de som besvarat enkäten efter påminnelse. Kontrollen har gjorts utifrån frågan om vilken som var den huvudsakliga orsaken till avbrottet. Skillnaderna i fördelningen mellan de olika svarsalternativen var mycket liten för dem som svarat innan någon påminnelse skickats ut jämfört med det slutgiltiga resultatet. Detta indikerar att de som besvarat enkäten inte skiljer sig från bortfallet på ett avgörande sätt när det gäller den huvudsakliga orsaken till avbrottet.

Bortsett från objektsbortfall uppvisar enkätundersökningen även ett visst partiellt bortfall. Det tydligaste exemplet är att en relativt stor andel av dem som har besvarat enkäten inte har graderat betydelsen av olika skäl för valet att avbryta studierna. En hypotes är att de som valt att inte gradera en viss orsak anser att den specifika orsaken saknar betydelse för valet att avbryta studierna. Inom alla områden utom arbetsrelaterade faktorer finns även en korrelation mellan antalet som inte graderat ett visst skäl med antalet som svarat att den specifika orsaken inte hade någon betydelse. Utifrån detta har det gjorts ett antagande om att ett partiellt bortfall på dessa frågor kan tolkas som att skälet inte har haft någon betydelse för avbrottet.

Ett stort bortfall innebär att resultatet av en undersökning innehåller en viss osäkerhet. För att få en uppfattning om den statistiska osäkerheten för de andelar som redovisas i rapporten har statistiska felmarginaler beräknats för gruppen ”Samtliga”. Osäkerheten varierar beroende på andelen och antalet svarande för ett visst svarsalternativ. För gruppen ”Samtliga” uppgår den statistiska felmarginalen som mest till +/- 3,7 procentenheter.⁸⁹ I de fall resultaten delats upp i undergrupper är den faktiska felmarginalen större. Det mest troliga är att de redovisade andelarna motsvarar andelen i populationen på ett bra sätt. De statistiska felmarginalerna visar dock att en del av de skillnader som diskuteras i rapporten inte kan anses vara statistiskt säkerställda.

---

⁸⁹ Felmarginalen avser svarsalternativ som valts av 50 procent i gruppen ”Samtliga”, vilket även är den maximala felmarginalen för gruppen. Felmarginalen blir mindre för svarsalternativ som valts av en lägre/högre andel av de svarande. För svarsalternativ som valts av 5/95 procent i gruppen ”Samtliga” är felmarginalen t.ex. +/- 1,6 procentenheter. Då gruppen svarande utgör en stor andel av den totala populationen har ändlighetskorrektionen tagits med i beräkningen. En beräkning av felmarginalerna utan ändlighetskorrektion skulle innebära att felmarginalerna blev större.

Följebrev och enkät

Följebrev

Hej!

CSN genomför just nu en undersökning om varför studerande på komvux avbryter sina studier. Du har blivit slumpmässigt utvald att delta i enkätundersökningen, eftersom att du enligt våra register studerade med studiemedel under hösten 2014 men sedan avbröt en eller flera kurser. Vi vill gärna veta mer om varför just Du avbröt dina studier, oavsett vad som var orsaken till avbrottet.

Du är helt anonym och dina kontaktuppgifter kommer att tas bort när undersökningen är avslutad. Resultatet från undersökningen kommer vi att presentera i en rapport i slutet på året. Genom undersökningen får vi mer kunskap om vad som orsakar studieavbrott på komvux och vad studiestödet har för betydelse för avbrotten. Det finns väldigt lite kunskap om varför studerande på komvux avbryter sina studier – därför är det viktigt att just Du berättar om dina upplevelser!

Enkäten är webbaserad och när du klickar på länken nedan kommer du först till en sida där du får välja språk för enkäten:

<Länk till enkät>

Om du mot förmodan inte kan klicka på länken ovan, prova att kopiera länken och klistra in den i din webbläsares adressfält. Det kan av tekniska skäl vara svårt att läsa enkättexten i vissa mobiltelefoner. Om du upplever sådana svårigheter vill vi be dig att ta dig tid att besvara enkäten på en dator istället.

Om du har några frågor om undersökningen, är du välkommen att höra av dig till:
Madelene Wikstén telefon: 060-14 63 72 e-post: enkat@csn.se

Om du har frågor om studiemedel eller återbetalning, vänligen ring 0771-276 000.

Tack för din medverkan!

Hello!

CSN is currently conducting a survey about why students in komvux (Municipal Adult Education) interrupt their studies. You have been randomly selected to take part in this survey as, according to our register, you studied with student aid during the autumn of 2014 but then interrupted one or more courses. We would like to know more about why you interrupted your studies, regardless of the reasons behind the interruption.

You will be completely anonymous and your contact details will be removed once the survey has been completed. The results from the survey will be presented in a report at the end of the year. Through the survey, we will obtain more knowledge about the reasons why komvux education is interrupted and what significance student aid has on the interruptions. There is very little knowledge available on why komvux students interrupt their studies, and it is therefore important that you tell us about your experiences!

The survey is web-based. Click on the link below and then choose your preferred language to answer the questions:

<Länk till enkät>

If you can't open the link above, try to copy the link and paste it in your internet browser's address bar.

Due to technical reasons, it might be difficult to read the text of the survey on some mobile phones. If you have this problem we would like to ask you to take the time to answer the question on a computer instead.

If you have questions regarding this evaluation, please contact:
Madelene Wikstén phone: 060-14 63 72 e-mail: enkat@csn.se

If you have questions about student aid or repayment of student loan, please call us at +46 (0)771-276 000.

Thank you for your participation!

Enkät⁹⁰

Tack för att du tar dig tid att svara på våra frågor!

Det behövs mer kunskap om varför studerande på komvux avbryter sina studier - därför är det viktigt att Du berättar om dina upplevelser! Du är helt anonym och dina kontaktuppgifter kommer att tas bort när undersökningen är avslutad. Resultatet från undersökningen kommer vi att presentera i en rapport i slutet på året.

Om du har några frågor kan du skicka mail till cenkat@csn.se.

Avbröt du en eller flera kurser på komvux under höstterminen 2014?

Frågan är obligatorisk.

- Ja, jag avbröt en eller flera kurser men fortsatta att studera
- Ja, jag avbröt samtliga kurser och slutade att studera
- Nej, jag avbröt inga kurser

Studiestöd

Vilken betydelse hade följande orsaker på ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?

Betygsskala: 1= mycket liten betydelse, 5= mycket stor betydelse

Jag ville inte skuldsätta mig mer genom att ta studielån

- 1   2   3   4   5   Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag tyckte att bidragsdelen av studiemedlet var för låg

- 1   2   3   4   5   Ingen betydelse/ej aktuellt

Studiemedlet täckte inte mina utgifter

- 1   2   3   4   5   Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag ville spara mina studiemedelsveckor till andra studier

- 1   2   3   4   5   Ingen betydelse/ej aktuellt

---

⁹⁰ Frågorna skickades ut i form av en webbenkät. Respondenterna gavs även möjligheten att besvara en engelsk översättning av enkäten.

Fribeloppsgränsen gjorde att jag inte kunde kombinera studier och arbete som jag ville

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Annat, nämligen _____

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Skola och undervisning

Vilken betydelse hade följande orsaker på ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?

Betygsskala: 1= mycket liten betydelse, 5= mycket stor betydelse

Jag hade valt fel kurser

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag klarade inte kurserna för att innehållet var för svårt

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag klarade inte kurserna för att jag hade problem med språket

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag fick för lite/fel stöd från lärare

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag hade ingen motivation att fortsätta studierna

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag trivdes inte med gruppen/skolan

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Det var bristfällig fysisk eller psykosocial miljö

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag påbörjade andra studier

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Annat, nämligen _____

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Arbete

Vilken betydelse hade följande orsaker på ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?

Betygsskala: 1= mycket liten betydelse, 5= mycket stor betydelse

Jag fick ett arbete och valde därför att avbryta studierna

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag hade arbete sedan tidigare och det gick inte att kombinera studier och arbete som tänkt

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Annat, nämligen _____

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Personliga skäl

Vilken betydelse hade följande orsaker på ditt val att avbryta en eller flera kurser på komvux?

Betygsskala: 1= mycket liten betydelse, 5= mycket stor betydelse

Jag blev sjuk

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag/min partner fick barn

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Jag flyttade till annan ort

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Annat, nämligen _____

1 2 3 4 5 Ingen betydelse/ej aktuellt

Huvudsakliga orsaken till avbrott

Vad var den huvudsakliga orsaken till att du avbröt en eller flera kurser på komvux?

Du kan endast välja ett svarsalternativ. Frågan är obligatorisk.

- Det berodde på studiemedlet
- Det berodde på studierna
- Det berodde på arbete
- Det berodde på personliga orsaker

Frågor om dig

Vad är din huvudsakliga sysselsättning just nu?

Du kan markera flera svarsalternativ.

- Arbetar heltid
- Arbetar deltid
- Är studerande *med* studiemedel
- Är studerande *utan* studiemedel
- Är arbetslös
- Är förtids-, sjuk- eller ålderspensionär
- Är föräldraledig
- Annat, nämligen _____

Vilken är den högsta utbildningsnivå du studerat på?

- Grundskola eller motsvarande
- Gymnasieskola eller motsvarande
- Högskola eller motsvarande

Vilken är den högsta utbildningsnivå du slutfört en utbildning på?

- Jag har inte slutfört studierna på någon nivå
- Grundskola eller motsvarande
- Gymnasieskola eller motsvarande
- Högskola eller motsvarande

Har du invandrat till Sverige?

- Nej
- Ja, från ett land i Norden
- Ja, från ett land i Europa utanför Norden
- Ja, från ett land utanför Europa

Har din mamma eller pappa invandrat till Sverige?

	Min mamma	Min pappa
Nej	☐	☐
Ja, från ett land i Norden	☐	☐
Ja, från ett land i Europa utanför Norden	☐	☐
Ja, från ett land utanför Europa	☐	☐
Vet inte	☐	☐

Vilken är eller var dina föräldrars högsta utbildningsnivå?

	Min mamma	Min pappa
Har inte studerat	☐	☐
Grundskola eller motsvarande	☐	☐
Gymnasieskola eller motsvarande	☐	☐
Högskola eller motsvarande	☐	☐
Vet inte	☐	☐

Får vi intervjua dig?

För att få mer kunskap om varför studerande på komvux avbryter sina studier vill vi gärna intervjua Dig. Vi är särskilt intresserad av att få prata med Dig som har avbrutit studierna på grund av studiestödets utformning.

Vill du få mer information om intervjuerna? Ange i så fall dina kontaktuppgifter här:

Namn:

Telefon:

E-post:

Här kan du lämna fler synpunkter och kommentarer om ditt studieavbrott! Observera att vi inte kan svara på frågor som ställs här. Om du har frågor till CSN ber vi dig ringa oss på 0771-276 000.

Bilaga 3 – Intervjuundersökning

Analysen i denna rapport baseras också på en intervjuundersökning som genomfördes under augusti-september 2015. Intervjuundersökningen var en fördjupning av den enkätundersökning som genomfördes och syftet var att få mer kunskap om studiestödets betydelse för studieavbrott.

Undersökningspopulation

I enkäten fanns en sista fråga där de respondenter som kunde tänka sig att bli intervjuade fick möjlighet att lämna sina kontaktuppgifter. Urvalet till intervjuerna gjordes vid två tillfällen.

Den 21/8 2015 gjordes första urvalet. Då vi i första hand var intresserade av att veta mer om studiestödets betydelse för avbrottet baserades urvalet till intervjuerna på hur respondenterna svarat på frågorna om studiestödsrelaterade orsaker till avbrott. De som svarat 4-5 på den femgradiga skalan på minst tre av de aktuella frågorna sorterades ut. Efter denna avgränsning var elva respondenter fortfarande aktuella för att tillfrågas om en intervju. En förfrågan via mail skickades ut till dessa. Tre stycken ville bli intervjuade.

Den 31/8 gjordes ett andra urval, utifrån samma kriterier som vid det första. Vid detta tillfälle skickades 8 förfrågningar ut och tre av dessa ville bli intervjuade.

Totalt genomfördes sex telefonintervjuer, med tre kvinnor och tre män. Informanterna var mellan 21 och 43 år gamla.

Genomförande

Intervjuerna var mellan 15 och 45 minuter långa. Informanterna informerades i början av samtalet om bakgrunden till intervjuerna och att deltagandet var helt frivilligt. De informerades också om att de inte behövde svara på alla frågor och att de kunde välja att avbryta intervjun när som helst. Anteckningar fördes under samtalet.

Informanternas berättelser var styrande för intervjun. Följande intervjuguide användes dock som stöd under intervjuerna:

1. Kan du berätta lite kort om dig själv och vad du gör just nu?
  - Om personen är i studier, vilken nivå, vilken inriktning, termin, takt osv.
2. Enligt våra register så läste du på komvux under hösten 2014, men avbröt studierna. Kan du berätta om när du läste på komvux?
  - Vad läste du då?
  - Läste du grundskolekurser eller gymnasiekurser?
  - I vilken omfattning läste du? Heltid/deltid?
  - Hur upplevde du studierna?
    - Hur funkade det med lärarna?
    - Hur funkade det med andra studerande?
    - Läste du på distans?
- Kan du beskriva vad det var som gjorde att du avbröt dina studier?

- Hade studiestödet någon betydelse för att du avbröt dina studier? Vilken isf?
  - Om nej, hur tycker du att det fungerade att studera med studiestöd?
- Fanns det något som du tyckte var svårt att förstå när det gällde studiestödet och vilka regler som finns?

Information från företrädare för komvux

För att komplettera uppgifterna från enkät- och intervjuundersökningen skickades ett antal frågor ut via e-post till tio företrädare för komvux inom olika kommuner. De personer som fick frågorna har tidigare varit delaktiga i samarbete med CSN och har olika roller.

Komvuxföreträdarna ombads svara på följande frågor:

- Vilka är, enligt er erfarenhet, de främsta orsakerna till att studerande avbryter sina studier inom komvux? Finns det några skillnader här mellan de studerande som har studiemedel och de studerande som inte har det?
- Hur går det normalt till när en studerande avbryter en kurs? Kommer initiativet från den studerande eller från lärare etc.? Diskuteras konsekvenserna av ett avbrott med den studerande, t.ex. påverkan på rätten till studiemedel?
- Förekommer det att studerande rapporteras för avbrott utan hans eller hennes medgivande eller kännedom? Hur vanligt är detta? Vilka skäl är de vanligaste till ett sådant agerande?
- I vilken utsträckning påverkar möjligheten att få studiemedel valet av kurser för eleverna på komvux? Är ni som utbildningsanordnare delaktiga i planering av kurser i förhållande till studiemedlet? På vilket sätt?
- Är det något annat ni vill tillägga när det gäller studieavbrott på komvux? I allmänhet? I relation till studiemedlet och CSN?

Av de tio personer som fick frågorna valde endast två att svara, båda via e-post. I ett av fallen hade den svarande även diskuterat innehållet med en kollega. Den information som lämnades av komvuxföreträdarna har använts för att komplettera övrigt material i undersökningen, framförallt genom att bidra med konkreta exempel på hur man ser på och hanterar studieavbrott inom ramen för komvux.

Bilaga 4 – Tabeller

Tabell B 1 Framtida studier för de studiemedelstagare som läste på komvux höstterminen 2010, andelar i procent i studier med studiemedel, fördelat efter termin och utbildningsnivå

	Grundläggande nivå			Gymnasienivå			Grundläggande- och gymnasienivå			Samtliga utbildningsnivåer		
	Samtliga studerande	Studerande som gjort		Samtliga studerande	Studerande som gjort		Samtliga studerande	Studerande som gjort		Samtliga studerande	Studerande som gjort	
		kurs-avbrott	helt avbrott		kurs-avbrott	helt avbrott		kurs-avbrott	helt avbrott		kurs-avbrott	helt avbrott
Ht 2010	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Vt 2011	72	58	41	59	52	35	71	63	32	62	55	35
Ht 2011	49	40	15	35	35	17	50	44	15	38	37	17
Vt 2012	39	31	15	25	28	16	40	36	15	29	29	16
Ht 2012	30	23	13	21	24	17	30	27	11	23	24	16
Vt 2013	25	21	13	20	23	16	25	24	13	21	23	15
Ht 2013	21	19	12	18	21	15	21	20	12	19	21	14
Vt 2014	19	17	14	18	20	14	19	19	14	18	19	14
Ht 2014	15	14	11	16	18	13	16	16	9	16	17	12

Tabell B 2 Andelen kursavbrott och hela avbrott bland studiemedelstagare inom komvux under höstterminen 2010, fördelat efter ålder och typ av studiestöd, andelar i procent

Ålder vid årets slut 2010	Studera med högre bidrag		Studera med generellt bidrag		Samtliga studera	
	Kursavbrott	Helt avbrott	Kursavbrott	Helt avbrott	Kursavbrott	Helt avbrott
20-24 år	31,1	3,1	35,6	5,5	35,5	5,5
25-29 år	34,0	4,2	30,8	3,5	32,9	4,0
30-34 år	31,0	3,6	30,8	3,0	30,9	3,4
35-39 år	28,0	3,0	29,9	3,7	28,6	3,2
40-44 år	25,0	3,1	27,5	3,3	25,7	3,1
45-49 år	23,3	3,6	26,2	3,6	24,1	3,6
50 år eller äldre	19,2	4,1	28,3	2,5	21,7	2,9
Totalt	29,6	3,6	33,7	4,8	32,0	4,3

Tabell B 3 Antal personer och obetalt belopp vid olika tidpunkter för återkrav beslutade kvartal 3 2010 (inkl. juni 2010) gällande studiemedelstagare som läste på komvux andra halvåret 2010

	Samtliga				De med helt avbrott			
	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt
Ursprungligt	501	100	2 686 555	100	74	100	427 134	100
Oktober 2010	267	53	1 719 369	64	30	41	196 895	46
Mars 2011	189	38	1 472 555	55	15	20	129 455	30
Juni 2012	116	23	1 039 826	39	14	19	117 012	27
Juni 2014	96	19	977 751	36	14	19	101 725	24
Juni 2015	89	18	929 317	35	11	15	99 648	23

Tabell B 4 Antal personer och obetalt belopp vid olika tidpunkter för återkrav beslutade kvartal 4 2010 gällande studiemedelstagare som läste på komvux andra halvåret 2010

	Samtliga				De med helt avbrott			
	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt
Ursprungligt	2 301	100	14 627 310	100	565	100	4 189 272	100
Januari 2011	1 237	54	10 385 228	71	367	65	3 318 389	79
Juni 2011	880	38	8 161 949	56	281	50	2 748 883	66
September 2012	547	24	5 969 752	41	186	33	1 941 375	46
September 2014	466	20	5 564 041	38	159	28	1 900 052	45
Juni 2015	435	19	5 311 593	38	154	27	1 815 110	44

Tabell B 5   Antal personer och obetalt belopp vid olika tidpunkter för återkrav beslutade kvartal 1 2011 gällande studiemedelstagare som läste på komvux andra halvåret 2010

	Samtliga				De med helt avbrott			
	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt
Ursprungligt	2 389	100	15 046 474	100	343	100	2 759 789	100
April 2011	1 278	53	10 400 917	69	225	66	2 208 213	80
September 2011	919	38	8 031 981	53	179	52	1 849 660	67
December 2012	595	25	6 128 607	41	130	38	1 445 855	52
December 2014	533	22	5 478 810	36	119	35	1 277 392	46
Juni 2015	483	20	5 304 676	35	103	30	1 263 162	46

Tabell B 6   Antal personer och obetalt belopp vid olika tidpunkter för återkrav beslutade kvartal 2 2011 gällande studiemedelstagare som läste på komvux andra halvåret 2010

	Samtliga				De med helt avbrott			
	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Antal personer med obetalt belopp	Andel av ursprungligt	Obetalt belopp	Andel av ursprungligt
Ursprungligt	334	100	2 243 990	100	45	100	358 505	100
Juli 2011	189	57	1 581 535	70	28	62	283 300	79
December 2011	135	40	1 268 887	57	20	44	253 144	71
Mars 2013	83	25	843 926	38	15	33	170 149	47
Mars 2015	61	18	724 725	32	8	18	134 176	37
Juni 2015	61	18	730 158	33	8	18	130 392	36

Tabell B 7   Antal och andel personer och belopp för återkrav andra halvåret 2010 gällande studerande på komvux, fördelat efter betalningsförläggande respektive utmätning¹, andelar i procent

	Samtliga studerande		Studerande som gjort helt avbrott		Genomsnittligt kravbelopp	
	Antal personer	Andel av beslut	Antal personer	Andel av beslut	Samtliga studerande	Studerande som gjort helt avbrott
Återkravsbeslut	7 795	-	1 022	-	-	-
Betalningsförläggande	2 090	27	426	43	19 951	21 575
Utmätning ²	1 496	19	326	33	22 876	23 499

¹ Tabellen visar beslut och överlämnanden fram till och med september 2015.

² Visar inte kravärenden lämnade till inkasso. I jämförelse med krav som lämnas till Kronofogden är ärenden lämnade till inkasso få för denna grupp.